

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER

ORGAAN VOOR DE MEDEDEELINGEN VAN DE CENTRALE COMMISSIE VOOR DE RIJNVAART

UITGAVE VAN HET INSTITUUT VOOR ECONOMISCHE GESCHRIFTEN

8^E JAARGANG

WOENSDAG 8 AUGUSTUS 1923

No. 397

INHOUD

	Blz.
IN MEMORIAM PROF. MR. A. A. H. STRUYCKEN door <i>Prof. Mr. J. P. A. François</i>	690
De Nederlandsche Bank en de Javasche Bank II (Slot) door <i>Mr. J. Gerritzen</i>	690
Filippijnsch Bankbeheer door <i>Prof. D. G. Stibbe</i>	692
De Economische Ontwikkeling van Klein-Azië I door <i>H. Dunlop</i>	693
BUITENLANDSCHE MEDEWERKING:	
De Strijd over het Bankdisconto door <i>Dr. T. E. Gregory</i>	695
AANTEKENINGEN:	
Reichsmark en Assignaten	697
De Amerikaansche meer brood campagne	700
MAANDCIJFERS:	
Emissies in Juli 1923	701
STATISTIEKEN EN OVERZICHTEN	701—708
Geldkoersen.	Effectenbeurzen:
Wisselkoersen.	Goederenhandel.
Bankstaten.	Verkeerswezen.

INSTITUUT

VOOR ECONOMISCHE GESCHRIFTEN

Algemeen Secretaris: *Mr. G. W. J. Bruins.*

Redacteur-Secretaris van het weekblad: *D. J. Wansink.*

Secretariaat: *Pieter de Hoogweg 122, Rotterdam.*

Aangeeekende stukken: *Bijkantoor Ruijge Plaatweg 37.*

Telefoon Nr. 3000. Postchèque- en girorekening
Rotterdam No. 8408.

Abonnementsprijs voor het weekblad franco p. p.
in Nederland f 20,—. Buitenland en Koloniën f 25,—
per jaar. Losse nummers 50 cents.

Leden en donateurs van het Instituut ontvangen
het weekblad gratis.

De verdere publicaties van het Instituut uitgaande
ontvangen de abonné's, leden en donateurs kosteloos,
voor zoover daaromtrent niet anders wordt beslist.

'Advertenties' f 0,50 per regel. Plaatsing bij abonne-
ment volgens tarief. Administratie van abonnemeten
en advertenties: *Nijgh & van Ditmar's Uitgevers-
Maatschappij, Rotterdam, Amsterdam, 's-Gravenhage.*

7 AUGUSTUS 1923.

In verband met de maandwisseling was er gedurende de afgelopen week een aanzienlijk grotere vraag naar callgeld. Op verschillende dagen kon er lang niet aan alle vraag voldaan worden en moest er voor groote bedragen bij De Nederlandsche Bank aangeklopt worden. Desondanks bleven zoowel de noteering voor particulier disconto als die voor prolongatie zeer laag, gevolg van den zeer gedrukten toestand. Het aanbod van wissels blijft uiterst gering en hoewel ook het aanbod van geld niet groot was, overtrof het op verschillende dagen nog de vraag, zoodat de noteering nog eerder iets terugliep, ca. 3 pCt. Alleen Vrijdag was het aanbod wat grooter, hetgeen direct de rente bijna $\frac{1}{4}$ pCt. deed oploopen. Hetzelfde gold ook voor de prolongatierente; na 2 $\frac{1}{4}$ pCt. op Donderdag werd Vrijdag 3 en 3 $\frac{1}{2}$ pCt. genoteerd.

* * *

De invloed van de maandwisseling komt in dezen weekstaat van De Nederlandsche Bank weinig naar voren. De post binnenlandsche wissels is toegenomen bij de Hoofdbank en de Agentschappen, daarentegen verminderd bij de Bijbank. De beleeningen zijn bij de Hoofdbank en de Agentschappen vrij sterk gedaald, in totaal met bijna f 10 millioen; daarentegen bij de Bijbank gestegen met ruim f 1 millioen. Hiertegenover staat, dat de rekening-courant saldi van anderen zijn verminderd met f 6.7 millioen. Het saldo van de schatkist is weder verdwenen en deze is weder debet geworden met f 6.4 millioen.

De post papier op het buitenland is afgenomen met f 5.3 millioen, terwijl de diverse rekeningen zijn toegenomen met ruim f 2 millioen, zoodat door de Bank blijkbaar een bedrag van ongeveer f 3.3 millioen aan Ponden is gerealiseerd. In verband met de verschillende wijzigingen is de omloop der bankbiljetten gestegen.

* * *

De wisselmarkt leefde de geheele week grootendeels in afwachting. Alleen francs liepen nog niet onaanzienlijk terug, maar Marken waren evenals de meeste andere wissels vrij stationnair. Blijkbaar wist niemand met eenige zekerheid te voorspellen, wat de gevolgen zouden zijn van de aangekondigde afschaffing van de nieuwe deviezenverordening. Na herhaald uitstel werd de intrekking per gisteren vastgesteld, met het noodlottig gevolg, dat de Mark nu eerst recht flauw was. Men verkeert in Duitschland in den noodlottigen toestand, dat alle maatregelen verkeerd uitkomen. Bij de instelling een geweldige daling, bij de intrekking juist hetzelfde.

LONDEN, 4 AUGUSTUS 1923.

De vraag naar kort crediet bij het einde der maand bleef dit maal vrij gering en alhoewel alle saldo's, welke à 2 pCt. verkrijgbaar waren, opgenomen werden en men dus niet van eenig surplus kon spreken; meer dan 2 $\frac{1}{4}$ pCt. is voor daggeld niet betaald. Onmiddellijk na den ultimo nam de ruimte toe en daggeld sloot flauw op 1 $\frac{1}{2}$ pCt. Zevendaags geld varieerde van 2 $\frac{1}{4}$ —2 $\frac{1}{2}$ pCt.

In de discountmarkt waren de zaken zeer beperkt; 2-mnds. bankaccept was ietwat vaster.

2-mnds. prima bankaccept.	3 pCt.
3-mnds. idem	3 $\frac{3}{8}$ — $\frac{3}{16}$ pCt.
4-mnds. idem	3 $\frac{3}{16}$ — $\frac{1}{4}$ pCt.
6-mnds. idem	3 $\frac{1}{4}$ — $\frac{7}{8}$ pCt.

IN MEMORIAM

Prof. Mr. A. A. H. STRUYCKEN.

Zoo is dan, na langen strijd, aan het leven van dezen onvermoeiden werker een einde gekomen. Zaterdagochtend 28 Juli is Struycken heengegaan. Zijn dood is voor Nederland een zeer groot verlies, in het bijzonder uit internationaalrechtelijk oogpunt. Oorspronkelijk was het meer het nationale staatsrecht, dat Struycken's belangstelling heeft gehad. Maar tijdens den oorlog begon hij in die meesterlijke artikelenreeks in „Van Onzen Tijd” ook op tal van vraagstukken van volkenrechtelijken aard het licht van zijn scherp vernuft te doen vallen. En niet lang duurde het, of hij werd geroepen in het internationale leven een actieve rol te vervullen. Minister van Karnebeek wees hem aan als een der onderhandelaars in de Belgische kwestie. Sinds dien tijd is er bijna geen conferentie van betekenis geweest, of Struycken behoorde tot de Nederlandsche delegatie. Hij vertegenwoordigde Nederland op alle vergaderingen van den Volkenbond, op de conferenties van Genua en Den Haag, en het laatst op de conferentie tot herziening van het oorlogsrecht. En hij deed het op een wijze, die in hooge mate aan onze positie op die conferenties ten goede kwam. Hij was niet een man, die imponeerde door de gave van het woord; vooral in den aanvang van zijn internationale loopbaan had hij te worstelen met de vreemde taal. Vandaar dat hij zich in een kring als de eerste Volkenbondsvergadering niet onmiddellijk het gezag kon verwerven, dat zijn woord verdiende. Maar hoe spoedig zou dat veranderen! Hoe snel heeft men dat scherpe verstand, die meesterlijke klaarheid, die veel omvattende kennis, dat diepe politieke inzicht, erkend, waarvan alles, wat Struycken sprak; getuigde! En hoe kort duurde het of Struycken had zich onder de juristen te Genève een positie geschaapen als welhaast geen andere. Geen commissie kon worden ingesteld, belast met het onderzoek van kwesties van juridischen aard, of Struycken kreeg er zitting in, en steeds was hij het, wien het maken van het rapport werd opgedragen. En hoe overkropt met werk hij ook was, en hoe noodlottig het drukke conferentieleven inwerkte op zijn wankele gezondheid, hij bleef op zijn post, tot hij niet meer kon — en zelfs lang daarna. Zij, die Struycken tijdens zijn laatste conferentie hebben medegemaakt, zullen steeds met diepen eerbied blijven denken aan de ijzeren wilskracht, waarmede hij den geest over het lichaam wist te doen triomfeeren.

Men heeft Struycken wel te groote neiging tot critiek verweten. Maar was het niet begrijpelijk, dat dit scherpe vernuft terstond de zwakke plaatsen in elk betoog ontdekte, terstond de schaduw zag van elke eenzijdige belichting? En was het dan niet goed, dat hij op die plekken den vinger legde? Wellicht 'op geen ander gebied dan het internationale is het gevaarlijker, zich over te geven aan illusies. Zij, die, bij hun pogen om tot een betere wereldorde te komen, op den bodem van de realiteit blijven staan, zullen steeds blijken de beste vrienden van het internationalisme te zijn geweest.

Struycken laat een plaats open, die niet kan worden vervuld. Moge de belangstelling, die hij in zijn geschriften voor de internationale vraagstukken heeft getracht te wekken, er velen toe brengen, het voetspoor van dezen grooten Nederlander te drukken, en zich aan de studie der volkenrechtelijke problemen te wijden. Beoefenaars van het internationale recht met zoo diep politiek en juridisch inzicht en zoo klaren practischen blik kan Nederland niet missen.

DE NEDERLANDSCHE BANK EN DE JAVASCHE BANK.

II. (Slot).

De President der Nederlandsche Bank heeft in zijn laatste jaarverslag gezegd, dat zijne instelling in de

jaren 1916—1919 geleidelijk tot een gezamenlijk beloop van ruim f 85 mill. goud aan de Javasche Bank heeft afgestaan. Op dit cijfer bracht ik eene correctie aan. Ik wees erop, dat in 1916 de Nederlandsche Bank van de Javasche Bank sovereigns ontvangen heeft tot een bedrag van rond f 18 milloen. Dit feit betwist de heer Vissering niet; het staat dus vast. Maar hij voert er tegen aan, dat de sovereigns, die de Nederlandsche Bank in 1916 van de Javasche Bank kreeg, zouden zijn geweest „onbruikbaar” goud. Immers, die 1½ milloen sovereigns waren z.g. N.O.T.-goud, dat uit Engeland was aangevoerd. En de heer Vissering beweert verder, dat op dringend verzoek van de Javasche Bank de Nederlandsche Bank dat goud heeft aangenomen uitsluitend in het belang der Javasche Bank, opdat deze in ons land weder beschikking over middelen zou verkrijgen.

Hier moet ik het geheugen van den heer Vissering, dat hem blijkbaar in den steek gelaten heeft, te hulp komen. Inderdaad waren de 1½ milloen sovereigns in quaestie uit Engeland aangevoerd en lagen zij onder N.O.T.-verband. Maar daarom waren die sovereigns geenszins, zooals de heer Vissering het noemt „onbruikbaar”. Wel was de eigenaar van dat goud in zijne vrijheid van beschikking daaromtrent beperkt, maar geheel onbruikbaar was het niet. Het N.O.T.-verband was geene verhindering om het goud bijvoorbeeld naar Oost-Indië uit te voeren, zooals dan ook een gedeelte daarvan later tijdens den oorlog naar Indië is uitgevoerd. Het kon ook voor de Nederlandsche en voor de Javasche Bank zeer goed dienen als dekking der obligo's. Toen de Javasche Bank de sovereigns uit Engeland in Amsterdam had aangevoerd, heeft zij die aanvankelijk bij de Nederlandsche Bank beleend ten einde in Amsterdam middelen te krijgen voor het doen van betalingen, daar Indië toenmaals groote behoefte had aan remises op Nederland. Die beleening heeft eenige maanden renteloos plaats gehad; dat was inderdaad eene tegemoetkoming, waarvoor de Javasche Bank dan ook haar dank heeft betuigd (zie verslag van den president der Javasche Bank over 1915/16 pag. 28). Doch op sterken aandrang van de Nederlandsche Bank is de Javasche Bank er na eenigen tijd toe overgegaan om voormeld goud aan de Nederlandsche Bank te verkoopen. De Javasche Bank was er volkomen mede tevreden, het goud bij de Nederlandsche Bank te kunnen beleenen en voelde er niet de minste behoefte aan om zich van dat goud te ontdoen. Zij ontdeed er zich echter van ten gevolge van den door de Nederlandsche Bank op haar geoeffenden aandrang, omdat deze — om welke reden is mij niet bekend — tegen eene voortzetting der beleening bezwaren maakte. Voormeld goud is door de Javasche Bank aan de Nederlandsche Bank verkocht tegen den prijs van f 1650 per KG. fijn. Diezelfde „onbruikbare” sovereigns verkocht de Nederlandsche Bank in 1919, na opheffing van het N.O.T.-verband aan de Javasche Bank terug, maar nu tegen een prijs van f 1661 per KG. fijn. Zij hebben dus aan de Nederlandsche Bank een zoet winstje bezorgd van ruim f 120.000. Ik releveer deze feiten om aan te toonen, dat waar de heer Vissering voormelde sovereigns als „onbruikbaar”, en de transacties van koop en verkoop, te dier zake door de Nederlandsche Bank met de Javasche Bank gedaan, als „steun” qualificeerde, hij bij deze woordenkeuze niet de noodige nauwgezetheid betracht heeft. Het ten deze door den heer Vissering gebezigde woord „steun” doet denken aan het Fransche gezegde: Charité bien ordonnée commence par soi-même.

De heer Vissering heeft ten aanzien van de sovereigns, door de Nederlandsche Bank van de Javasche Bank in 1916 overgenomen, opgemerkt, dat die handeling stond buiten de earmark-overeenkomst. De strekking dezer opmerking is mij niet duidelijk. Het spreekt vanzelf, dat goud, hetwelk door de Javasche Bank aan de Nederlandsche Bank verkocht werd, niets

te maken heeft met eene overeenkomst, krachtens welke de Nederlandsche Bank op verzoek van de Javasche Bank goud in bewaring neemt. Doch nogmaals, welke beteekenis aan de op zichzelf volkomen juiste opmerking gehecht moet worden, is mij een raadsel.

Niettegenstaande ik in mijn artikel van 18 Juli jl. met cijfers aantoonde, dat in het tijdvak Juni 1916 tot September 1919, gedurende hetwelk de goudafgiften door de Nederlandsche Bank aan de Javasche Bank plaats hadden, de Javasche Bank zoowel uit het eigen land als uit Amerika en Japan goud verkreeg tot een bedrag van ruim f 24 miljoen, houdt de heer Vissering vol, dat de Javasche Bank in den loop van 1917 herhaaldelijk zou verklaard hebben, dat zij nergens anders dan in Nederland goud kon verkrijgen. Ik kan dit niet als juist aannemen, omdat de Javasche Bank in dat geval iets zou verklaard hebben, dat zij wist dat onwaar was. De heer Vissering is dan ook tot dusverre in gebreke gebleven, voor de juistheid zijner bewering eenig bewijs bij te brengen.

In mijn artikel van 18 Juli besprak ik de bewering van den President der Nederlandsche Bank als zou de Javasche Bank hare groote winst over het boekjaar 1921—1922 slechts hebben kunnen maken, omdat de Nederlandsche Bank haar zooveel goud heeft afgestaan tot vóór-oorlogsprijzen, d.w.z. tot de wettelijke pariteit. Ik wees erop, dat de goudvoorraad der Javasche Bank sedert 24 Juni 1916 — toen de goudafgiften der Nederlandsche Bank begonnen — tot ult. Maart 1921 vermeerderd was met bijna f 95 miljoen goud, hetwelk de Javasche Bank uit andere landen dan Nederland verworven had. Ik wees er verder op, dat het van Nederland betrokken goud tot een bedrag van f 68,2 miljoen nog intact ligt te Amsterdam en te Batavia, en dat een deel van voormelde pl.m. f 95 miljoen na ult. Maart 1921 met winst was gerealiseerd. En ik stelde ten slotte de vraag, hoe deze winst, zooals de President der Nederlandsche Bank beweerde, verband zou kunnen houden met het door zijne instelling geleverde en nog geheel intact aanwezige goud.

Op deze vraag antwoordt de heer Vissering, dat de Javasche Bank nimmer tot realisering van een gedeelte van haar goudvoorraad had kunnen overgaan, wanneer zij tevoren haar goudvoorraad niet had versterkt door goud van de Nederlandsche Bank te betrekken. Dit antwoord komt mij geheel onvoldoende voor. In de eerste plaats toch heeft de Javasche Bank, zooals ik reeds herhaaldelijk in het licht stelde, ter versterking van haar goudvoorraad niet alleen uit Nederland, maar ook uit Amerika, uit Engeland, uit Japan en uit het eigen land goud verkregen. Tot de versterking van den goudvoorraad der Javasche Bank heeft dus niet alleen Nederland, maar hebben ook verschillende andere landen bijgedragen en wel te zamen in eene veel grootere mate dan met Nederland het geval was. Maar, zal de heer Vissering misschien hiertegen aanvoeren, wanneer de Nederlandsche Bank de door Indië aan Nederland geleverde producten niet in goud had betaald, dan zou de goudvoorraad der Javasche Bank dan toch aanzienlijk minder zijn geweest en zou de Javasche Bank in 1921 niet zooveel goud hebben vrijgekregen en kunnen verkoopen. De juistheid dezer gevolgtrekking moet ik ontkennen. Tot half September 1917 toe was in Amerika goud te krijgen tot elke gevraagde hoeveelheid; daarna kon ook in Japan nog goud verkregen worden, zij het in beperkte hoeveelheid. Na het sluiten van den vrede van Versailles in Juni 1919 gaf Amerika weer goud af in onbeperkte hoeveelheden. Wanneer dus de Nederlandsche Bank hare obligo's niet in goud had willen betalen, dan zou de Javasche Bank zich van het koopen van Nederlandsche guldens hebben onthouden, zooals zij later ook deed, toen de Nederlandsche Bank in September 1919 hare goudafgiften staakte en zou de Javasche Bank zich elders van het benodigde goud hebben kunnen voorzien. Daartoe had zij tot half September 1917 en van Juni

1919 af in Japan en Amerika volop de gelegenheid. Het denkbeeld van den heer Vissering, alsof de Javasche Bank de Nederlandsche Bank broodnoodig had om zich van het noodige goud te voorzien, is met de werkelijkheid in strijd. Ik behoef hierover niet verder uit te weiden, daar de cijfers en de feiten, die ik in mijn vorig artikel aanvoerde, te dezen opzichte eene volkomen duidelijke taal spreken.

In mijn artikel van 18 Juli jl. heb ik er ook op gewezen, dat de koerswinst, die de Javasche Bank in haar boekjaar 1921—1922 maakte door verkoop harer Amerikaansche saldi, van geheel denzelfden aard was als die door de Nederlandsche Bank werd gemaakt in het boekjaar 1920—1921, welke onder hare deelgerechtigden werd verdeeld. De heer Vissering meent echter, dat tusschen een en ander een groot verschil bestaat, m.i. echter geheel ten onrechte. De feiten zijn, dat beide circulatiebanken goud en saldi in Amerika hadden, welke zij beide met winst verkocht hebben. Nu ligt volgens den heer Vissering het verschil hierin, dat volgens hem de dollars, die de Nederlandsche Bank in Amerika had, voor haar steeds „handelswaar” zouden zijn geweest, terwijl de Javasche Bank volgens hem goud verkocht uit hare encaisse métallique. Het onderscheid echter, dat de heer Vissering maakt tusschen goud als handelswaar en goud, dat behoort tot de encaisse métallique, bestaat niet. Het octrooi van de Nederlandsche Bank schrijft nergens voor, dat goud, dat deze instelling in het buitenland heeft, niet tot haar goudvoorraad mag gerekend worden. Wanneer dus de Nederlandsche Bank goud, dat zij in het buitenland heeft liggen, niet onder haar goudvoorraad telt, dan maakt zij een onderscheid, dat haar octrooi niet kent, en dat ook in het wezen der zaak geene reden van bestaan heeft. Doch bovendien rijst de vraag, waarom goud, dat de Javasche Bank in het buitenland heeft wél, en goud, dat de Nederlandsche Bank in het buitenland heeft, niet tot de encaisse métallique zoude behooren. Wanneer toch goud, dat in het buitenland ligt, door eene circulatiebank niet onder haar goudvoorraad mag gerekend worden — welke stelling ik intusschen niet als juist kan aanvaarden —, dan zou ook het Amerikaansche goud der Javasche Bank nimmer tot hare encaisse métallique behoord hebben, maar volgens de terminologie van den heer Vissering als handelswaar moeten beschouwd worden.

De bewering van den heer Vissering, dat de Javasche Bank bij het goud en de saldi, die zij in Amerika had, niet de minste risico heeft geloopt, en niemand daarmede geholpen heeft, is geheel en al uit de lucht gegrepen. Uit eigen wetenschap is mij bekend, dat de Javasche Bank dat goud en die saldi tot hooge prijzen en ver boven pariteit gekocht heeft, en dat zij deze transacties deed om den Indischen import en export te steunen. Evenzeer is uit de lucht gegrepen de bewering van den heer Vissering, dat de Regeering opgekomen is tegen de door de Javasche Bank gemaakte koerswinst. De Regeering is tegen het maken van die winst niet opgekomen, doch heeft gemeend, dat een gedeelte van die winst moest besteed worden tot het vormen eener extra-reserve, tot eventueel mogelijken steun voor den Nederlandsch-Indischen gulden, die gedeprecieerd is ten gevolge van de sedert 1916 door de Regeering gevolgde financiële politiek.

De heer Vissering geeft eene uitvoerige uitlegging, waarom de Nederlandsche Bank voor de Amerikaansche gouddepôts, die zij indertijd van diverse Nederlandsche handelaren en instellingen overnam, een prijs betaalde van slechts f 2,42 per dollar. Ook deze transactie qualificeert hij als „steun”. M.i. is die qualificatie onjuist. De Nederlandsche Bank heeft door het koopen van die goud-depôts, die zij later met groote winst verkocht, eene zeer voordelige transactie gedaan, waartoe zij alleszins gerechtigd was, maar die zij moeilijk als eene steunactie kan voorstellen.

Ten slotte heeft de heer Vissering opgemerkt, dat

de twee circulatiebanken in Nederland en Indië groepen zijn om nauw samen te werken. Met deze opmerking vereenig ik mij van ganscher harte en ik eindig met den wensch uit te spreken, dat die samenwerking, die in vroeger jaren steeds bestaan heeft, ook in de toekomst bestendig zal worden. Maar daartoe is noodig wederzijdsch vertrouwen en wederzijdse waardeering, die zeker niet bevorderd worden door uitlatingen, als in het laatste jaarverslag van den President der Nederlandsche Bank hebben plaats gehad. Integendeel scheppen zulke uitlatingen een atmosfeer van ontstemming en van wantrouwen, die eene goede samenwerking zooda niet belet, dan toch hoogst moeilijk maakt.

J. GERRITZEN.

FILIPPIJNSCH BANKBEHEER.

Een der overwegingen van de wet tot vaststelling van de tegenwoordige constitutie der Filippijnen, de Philippine Government Law van 1916, welke aan die kolonie een zeer ruime mate van zelfstandigheid verleende en er o.a. een inheemsch Parlement instelde, verklaart dat het altijd de bedoeling van het volk der Vereenigde Staten is geweest, aan de Amerikaanse souvereiniteit over de Filippijnsche Eilanden een einde te maken en hunne onafhankelijkheid te erkennen, zoodra daar een „stable government” kan worden gevestigd.

De vraag, of de Filipino's al dan niet er reeds in geslaagd zijn zoo'n „stable government” te vestigen — waarbij vanzelf die andere vraag opkomt: wat men onder dien term heeft te verstaan — heeft al heel wat discussie uitgelokt. Van hun kant hebben de Filipino's, begrijpelijkerwijze, getracht met alle middelen aan te toonen, dat zij nu toch heusch en werkelijk een „stable government” in hun land hebben tot stand gebracht (het aandeel, dat de Amerikanen daarin nog altijd hebben, wordt bij die pogingen gemakshalve niet belicht); van andere zijden ontmoette die bewering gemotiveerde tegenspraak. Hoewel President Wilson, als volbloed Democraat en dus voorstander van de onmiddellijke onafhankelijkheid der Filippijnen, blijkens een brief aan den Minister van Oorlog (die tevens Minister van Koloniën is) van 7 December 1920,¹⁾ de overtuiging koesterde dat het volk der Filippijnsche Eilanden geslaagd was in „maintaining a stable government” en dus ertoe wenschte over te gaan de door dat volk zoo vurig begeerde onafhankelijkheid te verleen, is toen daartoe niet overgegaan, omdat het Congres te Washington die overtuiging, op grond van hetgeen omtrent de Filippijnen bekend was, niet deelde.

Bij de bestaande tegenstrijdigheid van inlichtingen en gegevens omtrent de Filippijnen achtte President Harding, die Wilson kort daarna opvolgde, het niet verantwoord een beslissing te nemen, alvorens men in Amerika zou kunnen beschikken over een betrouwbaaren beoordeelings-grondslag en in verband hiermede benoemde hij in het voorjaar van 1921 generaal Leonard Wood, gewezen gouverneur van de Moroprovincie (thans sedert October 1921 Gouverneur-Generaal der Filippijnen) en den heer W. Cameron Forbes, oud-Gouverneur-Generaal der kolonie, in commissie, ten einde den toestand aldaar te bestudeeren en daarover rapport uit te brengen.

Dit kunstig-sobere rapport geeft in enkele tientallen bladzijden druks een zakelijk, helder, afgerond beeld van land en volk der Filippijnen, de gevolgen van Amerika's beleid in den Archipel en de thans te volgen gedragslijn.

Het is hier de plaats niet, dit staatsstuk, dat overigens een breedere bespreking alleszins verdient, in zijn geheel in beschouwing te nemen. Slechts op één der vele daarin behandelde onderwerpen wensch ik op deze plaats de aandacht te vestigen. Ik bedoel

¹⁾ Report of the Special Mission on Investigation to the Philippine Islands. Washington, Government Printing Office, 1921, blz. 7.

de na de zelfstandigmaking (wel te onderscheiden van onafhankelijk-verklaring) der Filippijnen in 1916 door de Filipino's gedreven bankpolitiek.

Laat ik, ter voorkoming van misverstand, hier dadelijk verklaren, dat het mij nuttig voorkomt dit bankbeheer in Nederland meer bekend te maken, niet ter veroordeeling van een staatkunde, welke overzeesch gebied den weg tot zelfstandigheid opleidt, maar uitsluitend bij wijze van aanschouwelijk onderwijs in koloniale politiek, i.c. van een politiek van overijling bij het najagen van het zelfstandigheidsdoel. Ook in de maatschappij spreekt, evenals in de school, aanschouwelijk onderwijs sterker dan leering middels „graue Theorie”.

Het in het op 8 October 1921 door de commissie-Wood uitgebracht rapport voorkomende hoofdstuk over de Filippijnsche circulatiebank luidt in vertaling als volgt:

De Philippine National Bank.

De geschiedenis van de Philippine National Bank vormt een van de ongelukkigste en donkerste bladzijden in de historie der Filippijnen. Deze Bank is opgericht in 1916 en er werd een wet vastgesteld, waardoor alle provinciale en gemeentelijke besturen genoodzaakt werden al hunne fondsen bij die bank te deponeren; en tegelijkertijd werden maatregelen getroffen om alle bij andere banken gedeponeerde gouvernementsgelden over te brengen, met uitzondering van gelden, in bewaring in de Vereenigde Staten; later werd de bank in de gelegenheid gesteld de controle over deze gelden en reservefondsen te krijgen. De som van \$41.500.000, bestemd voor munt-conversie, werd naar de Filippijnen overgebracht, waardoor de bank een flinke wissel-winst maakte. Een groot deel daarvan werd toen uitgeleend voor speculatieve doeleinden, onder omstandigheden, die ernstigen twijfel hebben doen rijzen omtrent de goede trouw van de transacties.

Iemand, van wien ondersteld werd, dat hij ervaren was in bankzaken, liet men overkomen uit de Vereenigde Staten en deze werd aangesteld tot president, een ambt dat hij korten tijd bekleedde. Daarna kwam in zijn plaats een Amerikaan, die geen ervaring in bankzaken had en na diens overlijden een Filipino, eveneens zonder bank-ervaring. Het resultaat van dit alles is geweest een opeenvolging van verliezen door de bank, welke door den kolonialen auditor¹⁾ geschat worden op het niet geringe totaal van \$ 22.500.000. Een lid der accountants-firma Haskin & Sells te New-York maakt, na nauwkeurig onderzoek van den stand van zaken bij de bank, de volgende aantekening:

„Our examination thus far reveals the fact that „the bank has been operated during almost the „entire period of its existence prior to the appointment of Mr. Wilson as manager in violation of „every principle which prudence, intelligence, or even „honesty, dictate.”

Naar aanleiding van de resultaten van dit onderzoek is een klacht ingediend tegen generaal Concepción, een vroegeren president van de bank.

De regeering maakte zich bezorgd over den ernst van den toestand en verzekerde zich van de diensten van een in bankzaken ervaren man uit de Vereenigde Staten, onder wiens degelijke leiding de zaken van de bank geleidelijk aan op gezonden grondslag gevestigd worden. Maar een groot deel van de gelden der bank zijn uitgeleend aan ondernemingen, die gedurende vele jaren niet in staat zullen zijn het geleende terug te betalen — voornamelijk suiker-centrales en klapperoliefabrieken —. Deze leeningen zijn tot buitensporige bedragen aangegaan gedurende het tijdperk van de „boom” prijzen; en een minimum aan voorzorg met betrekking tot zekerheidstelling

¹⁾ De auditor vervult hier in hoofdzaak dezelfde functie als de Algemeene Rekenkamer bij ons.

werd genomen, met het gevolg, dat de bank hare reserves veel lager heeft doen dalen dan wettelijk veroorloofd was, niet in staat is aan haar loopende verplichtingen te voldoen, genoodzaakt is geweest, aan andere banken te verzoeken niet aan te dringen op inwisseling van haar papier en voorts uitstel heeft moeten vragen voor de nakoming van haar verplichtingen aan vele banken in Sjanghai, die vele landen vertegenwoordigen, en aan welke zij groote sommen gelds schuldig was tengevolge van verliezen geleden door speculatie in wissel-transacties.

Een afschrift van de overeenkomst tusschen den kolonialen auditor en deze banken ter vereffening van deze schulden is aan het rapport gehecht.

De bank vestigde ook door heel den Filippijnschen Archipel bijkantoren en agentschappen, aan het hoofd waarvan zij onervaren Filipino's stelde en zonder uitzondering zijn deze bijkantoren slecht beheerd. Tegen ieder der beheerders van de vier bijkantoren, ten aanzien waarvan het onderzoek is afgelopen, is een strafrechtelijke vervolging ingesteld.

Bij deze verliezen is de Filippijnsche regeering in hooge mate betrokken geworden en het feit, dat zij niet in staat was hare verplichtingen na te komen, heeft haar crediet ernstig geschokt. Wij hebben inlichtingen ontvangen van vertegenwoordigers van banken in Noord-Borneo en Japan, dat zij instructies gekregen hebben, papier of wissels van de Philippine National Bank niet te honoreeren.

De dekking voor de circulatiemiddelen is weggenomen. Het zilver, dat tot dekking diende, is verpand en voor andere doeleinden gebruikt. Het fonds voor de instandhouding van de goud- en zilverpariteit is in die verliezen meegesleurd, met het gevolg, dat de voornaamste steun voor het bankpapier, in stede van een voorraad metaal, is de borgtocht van het Filippijnsche Gouvernement en het vertrouwen van de zijde van het publiek, dat de Vereenigde Staten niet zullen toelaten dat deze dingen weer gebeuren. De circulatiemiddelen zijn nu practisch ongedekt.

In aanmerking genomen de goede verdiensten, middelmatige uitgaven, eigen welvaart, een kleine openbare schuld en den steun van het crediet der Vereenigde Staten, moet het probleem van het herstel van het crediet der Filippijnsche Eilanden gemakkelijk zijn op te lossen. De les is bitter geweest voor de Filipino's en het gewicht van de fout wordt over het algemeen begrepen.

Een van de functies van de nationale bank bestond in het behandelen van Gouvernements-wissels. Nadat zij alle fondsen, die gewoonlijk voor wissels beschikbaar waren, naar Manilla had overgebracht en daarna het geld op zoodanige wijze had uitgeleend dat het niet terugontvangen kon worden, moest het gouvernement den verkoop van wissels staken. De koersen liepen op tot 15 procent, hetgeen overeenkwam met een depreciatie van het Filippijnsche ruilmiddel tot ongeveer dat beloop, hetgeen groote moeilijkheden voor de bewoners der Filippijnen tengevolge had, vooral voor de zakenmensen.

Hoewel men gewoonlijk het tegendeel gelooft, hebben de Filippijnen alle uitgaven voor het burgerlijk bestuur van den aanvang der Amerikaansche occupatie af betaald uit de koloniale geldmiddelen, zonder steun uit de Amerikaansche schatkist. Wel heeft Amerika alle kosten betaald voor leger en vloot. De eenige hulp door de Filippijnen ontvangen van de Vereenigde Staten, is een som geweest van \$ 3.000.000 ter bestrijding van hongersnood in 1903.

Tot zoover het rapport.

Dat niet gemis aan waardeering voor de Filipino's en hunne capaciteiten dit ongunstig oordeel over hun bankbeheer — dat overigens, zooals uit het bovenstaande blijkt, op feiten berust — heeft uitgelokt, blijkt duidelijk uit den geheelen toon van het rapport en de „general conclusions” aan het slot,

waarin de inhoud kortelijk geresumeerd wordt. Daar treft men o.a. de uitspraak aan: „We find that many Filipinos have shown marked capacity for government service and that the young generation is full of promise.” Dat — en andere uitlatingen in dien geest — schrijft niet iemand, die voor het volk in kwestie niet een zekere sympathie voelt. Geeft men zich rekenschap van het inderdaad objectieve standpunt door de Commissie bij haar beschouwing en beoordeeling van den toestand ingenomen, dan moet te meer waarde gehecht worden aan deze uitspraak in de „general conclusions”: „We feel that the lack of success in certain departments should not be considered as proof of essential incapacity on the part of Filipinos, but rather as indicating lack of experience and opportunity, and especially lack of inspection.” Dat dit ook van toepassing is op het beheer van de Filippijnsche circulatiebank behoeft, na het vorenstaande, geen betoog.

Zelfstandigheid is een mooi ding, ook voor een kolonie. Wie echter te vroeg wordt losgelaten en daardoor meer zelfstandigheid en daarmee verantwoordelijkheid te torsen krijgt dan waartoe zijn draagkracht hem in staat stelt, bezwijkt onder den last — ook een kolonie.

D. G. STUBBE.

Den Haag, Juli 1923.

DE ECONOMISCHE ONTWIKKELING VAN KLEIN-AZIE.

I.

Een der eigenaardigste kenmerken van het Turksche bestuur, door de eeuwen heen, ligt in den aard der Turken zelve, nl. hun gebrek aan handelsgeest en hun geringen zin voor nijverheid. De Turken zijn van oudsher krijgslieden en landbouwers geweest, en het is niet aan de Turken te danken dat Constantinopel, Saloniki en Smyrna groote centra van handel en nijverheid zijn geworden, of liever tot voor enkele jaren nog waren.

Waar in het voormalige Turksche rijk welvaart heerschte en de wereldhandel een belangrijk arbeidsveld kon vinden, was dat in hoofdzaak te danken aan de rassen, die door de Turken onderworpen waren: Grieken, Armeniërs, Joden, en dat eigenaardige mengsel van velerlei rassen: de Levantijnen, overwegend van Italiaanschen oorsprong. Al die niet-Turken vormden met elkander den economischen ruggegraat van het groote Turksche rijk, en daaraan alleen was het te danken — behalve natuurlijk ook aan den naijver der mogendheden — dat Turkije eeuwen lang den rang eener groote mogendheid heeft kunnen bekleeden en zich nog tot op onze dagen, zij het ook met kunst- en vliegwerk, heeft kunnen handhaven, al werd het grondgebied van den staat, aldoor ingekort. Had niet een partij jeugdige heethoofden, door het in practijk brengen van op Turkije allerminst toepasselijke Westersche theorie het oude Sultanaat nu 15 jaren geleden afgeschaft, en door een constitutioneele monarchie vervangen, de Turksche Staat zou niet, zooals sedert dien tijd het geval is geweest, het grootste deel van zijn gebied verloren hebben, maar vermoedelijk gebleven zijn een soort van federatie van velerlei rassen en volkeren, dikwijls autonoom onder een vrij gemakkelijk en gemakzuchtig oppertoezicht van uit Stamboul.

Maar van een godsdienstig en veelal in zichzelf gekeerd ras, dat zijne niet-Mohamedaansche onderdanen en tal van vreemde Westelingen in het groote rijk rustig voor zich liet arbeiden en geld liet verdienen, is het Turksche volk plotseling veranderd in een nationalistisch-gestemde natie, geheel zooals het daarvan in het Westen en in de afvallige Staten de voorbeelden voor het grijpen had.

Het is nu niet meer de Koran, het is niet meer het zwaard, waarop Turkije zich beroept. Dat zijn romantische overleveringen uit het verledene. Turkije moet zijn voor de Turken, Turkije moet een „moderne”

staat worden met eigen handel en nijverheid, de Turksche taal moet in Turkije de eenige taal zijn, kortom Turkije wil een Westersche cultuurstaat worden. Daarom moeten de capitulaties worden afgeschaft en de Europeanen en andere Christenen moeten nu eens en voor altijd begrijpen, dat de Turken niets minder zijn dan zij.

Hoezeer men ook van uit een geheel onbevooroordeeld standpunt den ernstigen wil der Turken moet loven, om hun volk tot beteren staat te verheffen, dringt zich toch de vraag op, of dit in vele opzichten achtenswaardige volk wel een duidelijk begrip heeft van de richting, waarin de tegenwoordige leiders te Angora het willen sturen, of althans dit voor-geven. Men mag aannemen, dat bij de groote meerderheid, die bestaat uit eerzame landbouwers in Klein-Azië, dat begrip niet dan uiterst vaag is, terwijl men van deze goede lieden niet kan verwachten, dat zij zich de grenzenlooze ingewikkeldheid van een modern staatswezen ook maar in de verte kunnen voorstellen, noch ook kunnen begrijpen, dat om een moderne staatsmachine aan den gang te houden een langdurige intellectueele ontwikkeling vooraf moet zijn gegaan, waardoor aldoor tienduizenden intensieven geestelijken arbeid moeten verrichten en er aldoor groote stroomen van geschoolde lieden geroepen moeten zijn om de opengevallen plaatsen aan te vullen. Op dit alles zijn de Turken noch door hun aanleg noch door hun verleden voorbereid, en daarom is het zeer de vraag of het nationalistische fanatisme van Angora op den duur niet noodlottig kan worden. Dit klemt te meer, omdat terwijl in het gewichtigste deel van Turkije, nl. Klein-Azië, de Grieksche en Armenische elementen de meerderheid van handel en bedrijf in handen hadden, deze twee rassen in den allerlaatsten tijd uit Klein-Azië zijn verdreven of het leven hebben verloren,¹⁾ iets dat voor Turkije weinig minder dan economischen zelfmoord beteekent.

Dat de leiders te Angora van de *impasse*, waarin hun land door het plotselinge wegvallen dier uiterst waardevolle volkselementen geraakt is, wel eenig begrip hebben, blijkt wel uit het verleenen van de druk besproken Chester-concessie. Maar ook hier, zooals uit nadere bespreking zal blijken, hebben wij te doen met een overdrijving en een gebrek aan evenwicht die kenmerkend zijn voor lieden, die over weinig ervaring beschikken, en die in alle richtingen overdrijven. Bovendien schijnt in den boezem van het Turksche bewind oneenigheid te heerschen. Anders toch is het moeilijk te verklaren, hoe het mogelijk is, dat hetzelfde bestuur, hetwelk aan Chester en de zijnen op 30 April l.l. de zéér ver-strekkende concessie van dien naam verleende, reeds den 15en Juni l.l. te Lausanne eene overeenkomst teekende, waarbij een Turksche Handel Maatschappij werd opgericht, aan welke de vertegenwoordiging werd verleend van de Nationale Turksche Compagnie voor het importeeren en exporteeren van goederen in het gebied door Angora bestuurd. Eigenaardig voor de opvatting van het werk en de plichten van volksvertegenwoordigers is wel het feit, dat van dit monopolistische college niet minder dan 115 Angorasche afgevaardigden lid zijn. Overigens schijnt de Chester concessie reeds door de Fransche regeering te zijn aangevochten als in strijd met de Franco-Turksche spoorweg- en haven-overeenkomst van 1914. Verder is de contróle der bestaande Anatolische spoorwegen den 15en Mei l.l. in Britsche handen overgegaan: een Britsch syndicaat, heeft de aandelen der Banque des Chemins de Fer d'Orient te Zurich opgekocht, die de „holding” company der Anatolische spoorwegen was. Achter de Britsche groep, die uit vijf leidende Londensche ban-

¹⁾ Van de 13 miljoen inwoners van Klein-Azië, Armenië en Koerdistan waren ongeveer 7.000.000 Turksche, 3 miljoen andere Mohamedanen, ongeveer 1.150.000 Armeniërs, ongeveer 1.500.000 Grieken en de overige „andere Christenen”, Europeanen en Joden.

ken bestaat, wordt gezegd de Anglo-Persian Oil Company te staan (zooals bekend, is de meerderheid der aandelen in handen der Engelsche regeering) die in Mosoul groote belangen heeft. De Anatolische spoorwegen hebben natuurlijk veel geleden, en de Britsche groep zal, naar bericht wordt, dadelijk ongeveer £ 5.000.000 voor verbeteringen en herstel ontfangen van den spoorweg van Haidar Pasha naar Konia en vandaar naar Bagdad, welk laatste deel voor meer dan de helft gereed was, toen de oorlog uitbrak. Ook de Bagdad-spoorweg schijnt in conflict te zijn met de Chester concessie, vooral in de buurt van Mosoul, zeer ten ongerieve van Amerikanen en Franschen.

Niet alleen echter mag men het verleenen van meer dan een concessie voor ongeveer dezelfde objecten schuiven op bovengenoemd gebrek aan ervaring. Het is te vreezen, en dat is veel erger, dat het den Turkschen leiders nog steeds ontbreekt aan die betrouwbaarheid, die voor het verkeer met Europa noodig is, en aan die onkreukbaarheid, die een moderneren staat op den duur niet in zijn bewindvoerders ontberen kan. Bestond er tijdens het Sultanaat reeds een overoud systeem van corruptie, men wist ten minste waar men aan toe was. Het was een systeem, met bepaalde gebreken, die werkelijk iets respectabels hadden. Men wist hoeveel aan iedereen toekwam ingevolge oud gebruik. Ook waren er inderdaad *grenzen*. En bovendien was men zeker, voor hetgeen men offerde, iets te krijgen. Een corrupte autocratie is al erg genoeg. Maar verander haar plotseling in een democratie, en zij wordt dadelijk veel corrupter en veel minder *doelmatig* dan het regime, dat zij vervangt. Het is hetzelfde in Rusland (alleen nog erger).

Wanneer wij nu overgaan tot bespreking der Chester-concessies, dan doen wij zulks met alle mogelijke reserves, ten eerste nopens oppositie en verwarring in Turkije zelf, ten tweede nopens oppositie van andere mogendheden dan Amerika, ten derde nopens de nog niet beantwoorde vraag of de geweldige sommen, die voor de ten uitvoer legging der concessie noodig zijn, gefourneerd zullen worden en ten slotte uit hoofde van de verwarring, waarin de warhoofden te Angora de zaken van hun land gebracht hebben.

Die bespreking levert in ieder geval een gelegenheid op, om Anatolië, dat zeer belangrijke gebied, hetwelk zoovele economische mogelijkheden oplevert, mede aan de hand van bijgaand kaartje, in dit tijdschrift onder de aandacht der lezers te brengen.

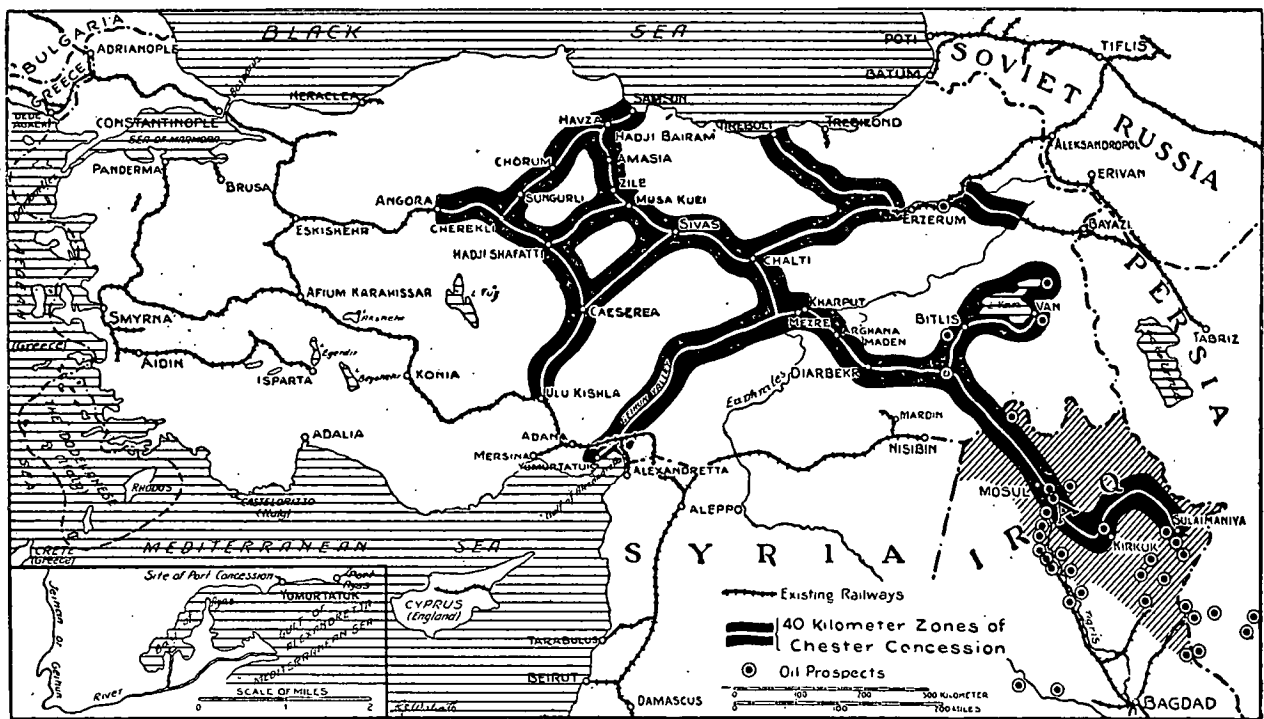
* * *

De Chester-concessie, verleend aan de *Ottoman-American Development Company*, onder leiding van den gepensionneerden Amerikaanschen schout-bij-nacht Colby M. Chester werd definitief goedgekeurd door het Angora bewind op 10 April 1923 en een conventie desbetreffend werd den 30en April l.l. door den Turkschen Minister van Openbare Werken, door Chester's zoon A. T. Chester en door K. E. Clayton Kennedy (als vertegenwoordiger der Amerikaansche maatschappij) geteekend.

De concessie, zooals reeds dadelijk uit het kaartje duidelijk wordt, is van een zoo groote draagkracht, dat zij niet veel minder beteekent dan de overdracht van een zeer groot deel der nationale hulpbronnen aan vreemdelingen. In dit opzicht vertoont zij veel overeenkomst met de *Reuter*-concessie, die in 1872 door Perzië aan Baron de Reuter werd verleend en die later onder den druk der openbare meening door den Shah herroepen moest worden, geen aangenaam precedent voor de heeren te Angora.

Zij verleent aan de Amerikaansche Maatschappij voornoemd in een concessie die 99 jaren loopt o.a. de volgende rechten:

1. De aanleg van 4385 kilometer spoorwegen in Anatolië ten Oosten, ten Noord-Oosten en ten Zuid-Oosten van Angora, in verbinding met het reeds bestaande spoorwegnet van ongeveer gelijke lengte tot

Het schuin gearceerde gedeelte om Mosul vormt het gebied, hetwelk door Engeland als een deel van Mesopotamië wordt aangemerkt en waaromtrent de beslissing van den Volkenbond kan worden ingeroepen. Het afzonderlijke kaartje links onder geeft vergroot de situatie weer van het havengebied van Yumurtalik aan de Middellandsche Zee.

aan de Perzische grens, en met aansluiting aan den Bagdadspoorweg.

Voor de spoorlijnen verwijzen wij naar de kaart.

2. Het recht tot de exploitatie van minerale hulpbronnen in een strook ter breedte van 20 KM. aan weerszijde van den spoorweg. (Hiermede is dus een oppervlakte gemeoid van niet minder dan 175.400 vierkante kilometers of ongeveer een derde van de geheele oppervlakte van Klein-Azië!)

3. Het bouwen van een hoofdstad te Angora en van 3 havensteden, w.o. Yumurtalik en van zooveel steden en dorpen als de concessionarissen wenschen, ter vervanging van verwoeste plaatsen.

4. De exploitatie van de olievelden van Erzeroem, Bitlis en Van.

Wanneer men de oppervlakte van Klein-Azië en zijn bevolking vergelijkt met die van Nederland, dan is het moeilijk te gelooven, dat spoorwegen in eerstgenoemd land voordeel kunnen opleveren. Klein-Azië heeft een oppervlakte van ongeveer 500.000 KM². en een bevolking van 10 miljoen zielen, na de evacuatie van Grieken en Armeniërs, tegen Nederland ongeveer 30.000 KM². en 7 miljoen zielen. In Turkije dus een groot grondgebied, dun bevolkt, in Nederland het omgekeerde. En ten onzent leveren de spoorwegen niet eens winst op! Bovendien is Turkije, en vooral Klein-Azië dood-arm, gedeeltelijk door oorlog verwoest en met een geweldig gedeprimeerd muntsysteem en een bestuur dat vermoedelijk weinig deugt, al zijn de bedoelingen ook goed, althans die van sommigen.

Het „bouwen van een hoofdstad” klinkt te zeer als een droom van welmeenende Jong-Turken te Angora om werkelijk ernstig te worden opgevat. Ook is het de vraag, hoe de Maatschappij op den duur van den bouw, na afschrijving etc. eenig belangrijk voordeel kan hebben, gezien dat zij ten eenen male van de genade der regeering te Angora afhangt, die wellicht alleen door bedreiging met Amerikaansche oorlogsvloten — mocht zij ooit de verzenen tegen de prikkelen slaan — tot rede zal kunnen worden gebracht. Ongeveer even zonderling lijkt het bouwen van steden en dorpen, gezien de moeilijkheden, die men in zulk een land met het incasseeren van huren of pachten en allerlei andere bijzonderheden dient te verwachten.

Volgens berichten uit Amerika, die men alweder

met een zekere reserve zal moeten aanvaarden, zouden met den bouw der spoorwegen, steden etc. bedragen van 200 à 300 miljoen dollars zijn gemeoid en wordt de waarde der minerale rijkdommen op 10 miljard dollars geschat.

Op welke positieve gegevens deze schatting berust, is onbekend. Maar het heeft er veel van alsof het geweldige cijfer erop is berekend op het geldbeleggend publiek in Amerika indruk te maken. Zoo worden de olievelden van Erzeroem, Bitlis en Van geschat, miljarden vaten olie te bevatten en de Arghana kopermijnen een paar honderd miljoen tonnen koper. Onder de te exploiteeren delfstoffen, die in de strook langs de te bouwen spoorwegen worden aangetroffen worden genoemd o.a.: koper, goud, platina, zilver, lood, zink, tin, kwikzilver, kobalt, mangaan, nikkel, antimonium, zout, kolen en ijzer.

(Slot volgt).

H. DUNLOP.

BUITENLANDSCHE MEDEWERKING.

DE STRIJD OVER HET BANKDISCONTO.

Dr. T. E. Gregory te Londen schrijft ons:

Sinds het bankdisconto tot 4 pCt. verhoogd werd is bij voortdurend fel gediscussieerd over de juistheid dezer verandering. Dank zij de gelukkige omstandigheid, dat de voornaamste tegenstander van de politiek der Bank of England Mr. J. M. Keynes is, wordt de strijd niet alleen met kracht, doch ook met vernuft gevoerd. Om te begrijpen hoe het komt, dat Mr. Keynes een zoo leidende rol speelt in de onderhavige discussie, dient vermeld te worden, dat onlangs het weekblad „The Nation” van eigenaar wisselde en het beheer overging naar een nieuwe maatschappij, waarvan Mr. Keynes president-commissaris is, terwijl in den Board of Directors thans ook Mr. W. T. Layton, de redacteur van „The Economist”, zitting heeft. De nieuwe redacteur van „The Nation” is Mr. D. H. Henderson, vroeger docent in de economie aan de universiteit van Cambridge. De nieuwe city-redacteur is Mr. Keynes zelf. De „Nation” wordt derhalve thans in economisch opzicht beheerscht door de Cambridge-richting, en deze oefent, gelijk waarschijnlijk bekend is, door haar connecties met de City op het openbare leven een invloed uit, buiten evenredigheid tot het aantal harer aanhangers.

Wat zijn nu de beginselen op geld- en bankgebied, welke deze richting aanhangt? Hier moet onderscheid gemaakt worden tusschen haar politiek en de beginselen, waarop deze is gebaseerd. De Cambridge-richting heeft het bijzondere gezichtspunt t.o.v. de prijsvorming uitgewerkt, dat in het scheppen van crediet door de banken de oorzaak ziet van prijsveranderingen. Nu draait het Britsche bankstelsel om de kasmiddelen van de Joint Stock Banks en deze kasmiddelen nemen in hoofdzaak den vorm aan van saldi bij de Bank of England. De „other deposits” worden gevoed, doordat de Bank credieten opent aan de Britsche Regeering in den vorm van „Ways and Means Advances”, welke credieten uiteindelijk in handen van de markt komen en aldus de saldi der Joint Stock Banks bij de Bank of England vergrooten. De Joint Stock Banks voeren echter *hun* crediet-verleenings-politiek op de basis van hun eigen saldi bij de Bank. Aangezien zij te allen tijde een kaspercentage van ongeveer 10 à 15 pCt. wenschen aan te houden, zullen dus hun voorschotten stijgen en dalen met den omvang van hun saldi bij de Bank of England. Vandaar, dat de oorzaak van een daling van hun kas gezocht wordt in een zekeren tegenzin van de Bank of England om voorschotten te verstrekken, d.w.z. crediet te verschaffen en deze tegenzin om te leenen — deze crediet-deflatie — ontvangt nu steun van een verhooging van het bankdisconto, aangezien deze de kosten van geldleenen doet toenemen en de geldnemers dus tot beperking dwingt.

De vraag wordt natuurlijk gesteld, welke rol de biljetten-uitgifte bij dit alles speelt. Hierop antwoordt de Cambridge-richting, dat deze een geheel en al ondergeschikte is. De omvang van het door de banken — de Bank of England inbegrepen — geschapen crediet beheerscht die van de biljettencirculatie en niet omgekeerd en daarom het vermogen der banken, om voorschotten te verstrekken. Bankbiljetten zijn slechts benodigd voor kleine betalingen, terwijl de omvang der door de gemeenschap benutte betaalmiddelen een functie is van het prijsniveau, dat op zijn beurt weder afhangt van den omvang der bankcredieten, waarin slechts de meerdere of mindere geneigdheid der banken om voorschotten te verstrekken tot uiting komt. Derhalve nemen de deposito's niet toe, omdat de papiergeld-circulatie en dientengevolge het geldinkomen der gemeenschap is gestegen, integendeel, de papiergeld-circulatie neemt toe, omdat de deposito's een stijging vertoonen en de deposito's stijgen, wanneer de voorschotten toenemen en op het gebied van deze laatste zijn de banken autonoom.

Deze theorie wordt natuurlijk door vele economen aangehangen, die niet zelf behooren tot de zgn. Cambridge-richting. Overigens is zij geenszins de opvatting van alle economen en Prof. Cannan uit Londen heeft haar onlangs becritiseerd, doch zelfs indien men niet gelooft, dat de banken het vermogen hebben crediet te scheppen, zelfs indien men aanneemt, dat al hetgeen de banken kunnen doen is uitleenen wat aan hen geleend is, — welk laatste dan in hoofdzaak afhangt van het geldinkomen der gemeenschap — dan is het toch nog mogelijk staande te houden, dat de prijzen door de meerdere of mindere geneigdheid uit te leenen wat er uit te leenen valt, beïnvloed worden. Doch het is duidelijk, dat voor hen, die de stelling dat „loans make deposits and banks make the loans” in haar vollen omvang onderschrijven, een stijging van het bankdisconto een zeer ernstige zaak is, aangezien dit de directe regulator is van het geheele prijsregelende mechanisme¹⁾.

De praktische politiek, welke deze richting voorstaat, is die der prijsstabilisatie. Noodig is noch

¹⁾ Diegenen mijner lezers, welke vertrouwd zijn met de geschiedenis van het Engelsche muntwezen, zullen in dezen theoretischen strijd de gedachtenwisseling over banking of currency principle terugvinden.

stijging, noch daling der prijzen, welke slechts stabiel behooren te zijn. Dientengevolge behoort het crediet-mechanisme vrijelijk te werken, wanneer het prijsniveau teekenen van daling vertoont, d.w.z. het bankdisconto moet dan omlaag, voorschotten, deposito's en dientengevolge de biljettencirculatie zullen stijgen en de prijzen volgen eveneens. Stijgen de prijzen, dan behoort het disconto omhoog te gaan en door middel van crediet-deflatie de prijzen omlaag te drukken.

Twee praktische kwesties van groot belang doen zich hier tegelijk voor, resp. welke houding aan te nemen t. o. v. de buitenlandsche wisselkoersen en ten aanzien van het herstel van den gouden standaard.

Wat de eerste aangaat, stijging of daling der prijzen in een bepaald land, welke niet vergezeld gaat van een gelijke wijziging elders, zal natuurlijk de koopkracht-pariteit veranderen. Anderzijds stabiliteit als ideaal toestand aanvaardende, zullen, wanneer andere landen defleeren, de wisselkoersen ongunstig worden en, indien deze inflatie vertoonen, gunstig. Stabiliteit van het binnenlandsch prijsniveau is echter van meer belang dan stabiliteit in de wisselkoersen en destemee is dit het geval, wanneer storingen in de wisselkoersen niet gepaard gaan met bewegingen in de verschillende prijsniveaux, maar met seizoenbewegingen. Dan is het de plicht der centrale bank, betoogt Mr. Keynes, een politiek te volgen van opnemen van voorschotten buitenslands, exporteeren van goud e.d., maar niet eene van disconto-verhoging, welke geheel nutteloos het binnenlandsch prijsniveau zal verstoren. Wanneer derhalve stabiliteit hoofdzak is, is van terugkeer tot den gouden standaard van voor den oorlog, indien daarmede een actieve deflatie-politiek gepaard gaat, vanzelfsprekend geen sprake. Alleen kan deze terugkeer worden voorgestaan, indien zij gepaard kan gaan met gelijkblijvende prijzen en dit wil niet anders zeggen, dan dat men er niet op tegen heeft, dat het herstel tot stand komt door voortgaande stijging der Amerikaanse prijzen. Mochten anderzijds deze dalen en wel sterker dan onze eigen, zoodat de waarde van het pond, in dollars uitgedrukt, daalt, dan moet aan prijs-stabiliteit de voorkeur worden gegeven boven wisselkoers-stabiliteit.

Ik geloof, dat ik hiermede Mr. Keynes' geldtheorie zonder hem tekort te doen heb weergegeven. Het is o.m. duidelijk, dat zij zich stelt zoowel tegenover het Cunliffe-rapport als tegenover een terugkeer tot den gouden standaard. De politiek van het Cunliffe-rapport toch is onmogelijk zonder eenige deflatie en haar resultaat, de gouden standaard, zal, omdat daarmede hervatting van de vrije aanmaak van gouden munt gepaard gaat, een nieuw gevaar opleveren voor de standvastigheid der prijzen en de bankautoriteiten van die volledige controle over het prijsniveau berooven, welke zij bij een papieren standaard volgens Mr. Keynes bezitten.

Gevraagd dient thans te worden, wat de officieele politiek is der Britsche Regeering. Twee dagen voor het bankdisconto verhoogd werd stelde Mr. Hilton Young bij de tweede lezing van de Consolidated Fund Bill het vraagstuk der geldpolitiek aan de orde, met nadruk pleitende voor wat hij noemde een politiek van „non-flation”. The Prime Minister bepleitte stabiliteit en daarmede was de zaak afgelopen. Doch hierbuiten hebben wij in den laatsten tijd geenerlei officieele uiting ten aanzien der geldpolitiek. Wat de currency-notes circulatie betreft, de omvang hiervan wordt nog beheerscht door het beginsel, dat de fiduciaire circulatie in ieder jaar het maximum, dat zij het vorig jaar bereikte, niet mag overschrijden. Nu is het een feit, dat in de laatste maanden zij, die de publicaties over de currency-notes-circulatie met aandacht gevolgd hebben, gewezen hebben op het feit, dat de wekelijksche fluctuaties in zekeren omvang van die van vorige jaren afwijken, m.a.w. dat er een

zekere neiging tot stijging aanwezig is. Dit kan vrij gemakkelijk worden uitgelegd als één van de gevolgen van den ietwat beteren toestand in het bedrijfsleven en behoeft geen achterdocht te wekken ten aanzien van een eventuele wijziging in de financiële politiek. Ook oefent de Regeering in geenerlei opzicht druk uit op de Bank of Engeland. Onmiddellijk nadat het disconto verhoogd was werd zij hierover ondervraagd en verklaarde, dat de Bank ten aanzien van het disconto geheel onafhankelijk was.

Wat is nu de houding van het bedrijfsleven en de financiële wereld ten aanzien van deze kwesties? Het bedrijfsleven, voor zoover het althans zijn meening doet kennen door de Federation of British Industries is voor goedkoop geld. Gegeven, dat er nog ruim 1 millioen werklozen zijn, gegeven voorts de hoge belastingen en de verwarrende wereldsituatie is dit volstrekt begrijpelijk. Kort voor de jongste verhooging van het disconto had de Federation of British Industries aangedrongen op een nieuw onderzoek naar de geldpolitiek en sinds de verhooging tot stand is gekomen heeft zij haar eisch hernieuwd. De City verkeert, naar Mr. Keynes zeer juist opmerkt, in een staat van verstandelijke onzekerheid. Eenerzijds gaat het prestige van het pond sterling haar zeer ter harte en is zij niet geneigd voor het heden de hoop op terugkeer tot den gouden standaard op te geven en toch wil zij er anderzijds voor waken, dat niets gebeurt, dat de menschen van de wijs brengt en het heersche pessimisme vergroot.

Er zijn natuurlijk lieden, die het risico van verdere ontwrichting willen loopen, ten einde naar de vooroorlogsche pariteit tusschen pond en goud te kunnen terugkeeren. Deze richting gaat uit van de overtuiging dat een „managed currency” niet wenschelijk is en dat het disagio van het pond in goud zoo gering is, dat het met betrekkelijk geringe inspanning op pariteit gebracht kan worden. In ieder geval is deze richting ongeneigd het dollar-agio nog te laten toenemen en derhalve is zij voor deflatie in zoodanigen omvang, dat de dollarkoers stabiel blijft, ofschoon zij tot voor kort nog van meening was, dat de hoog-conjunctuur in de Vereenigde Staten het pond in staat zou stellen zonder veel moeite de dollarpariteit te bereiken. Tot eind Maart hebben de feiten deze opvatting gerechtvaardigd. De Amerikaanse wisselkoers, die \$ 4.30 per pond in September jl. bereikte (maandelijksch gemiddelde), steeg in de volgende maanden als volgt:

Oct. 1922	4.44	Jan. 1923	4.65½
Nov.	4.47	Feb.	4.69
Dec.	4.62	Maart	4.69½

Daarna daalde zij weder tot 4.56 in de 7 Juli eindigende week. Er bestaat niet de geringste twijfel, dat het het vraagstuk van de Amerikaanse wisselkoers is, dat de Bank tot handelen bracht. Daarom zijn de oorzaken van deze daling de werkelijk vitale kwesties. Was deze daling een zuiver tijdelijk verschijnsel, gevolg van seizoenbewegingen of handels-transacties, of moet zij worden toegeschreven aan dieper wortelende factoren, die een drastisch ingrijpen vereischten? Het antwoord op deze vraag zal de kwestie, of de Bank goed of niet goed deed, nog niet uit de wereld helpen, doch in ieder geval zal het de bankpolitiek verklaarbaar maken. Deze maakt dus een onderzoek naar de relatieve prijsbewegingen en nog meer naar de relatieve geldmarktverschijnselen in de twee landen noodzakelijk.

Op één punt dient hier reeds geenerlei onduidelijkheid gelaten te worden. De stijging van het disconto kwam zeker niet zonder waarschuwing. Op Maandag 18 Juli hield Prof. Cassel uit Stockholm hier een voordracht, waarin hij wees op de daling der wisselkoers als een teeken, dat het bankdisconto te laag was, of beter gezegd, dat de Britsche prijzen te hoog waren in vergelijking tot de Amerikaanse. Op dat tijdstip besprak men in de City reeds de

mogelijkheid van een stijging van het disconto. Niet natuurlijk omdat een econoom een verandering had aangeraden, doch omdat men het gevoel had, dat het pond te veel naar beneden kwam. Derhalve werd op prof. Cassel's voordracht veel commentaar geleverd. Men kan niet veel anders zeggen, dan dat de wijziging eenige weken kwam voordat zij werd verwacht, en dat zij het dus niet was, doch haar datum, welke het wezenlijk punt van besprekingen uitmaakte. De markt- en prijstoestanden zal ik de volgende maal bespreken.

T. E. GREGORY.

(Slot volgt).

AANTEKENINGEN.

Reichsmark en Assignaten. — In 1914 kon nog van de Assignatenwirtschaft geschreven worden: „Der Satz, dass bei willkürlicher Vermehrung der Zahlungsmittel die Warenpreise steigen müssen, bewahrheitete sich in Dimensionen, die in der Geschichtserzählung märchenhaft erscheinen¹⁾.” Sindsdien is dit wel zeer veranderd en het loont de moeite in enkele zeer groote trekken het verloop van de huidige inflatie in Duitschland met die uit de jaren 1789—1796 te vergelijken.

Om te beginnen vinden hier dan plaats eenige historische bijzonderheden uit genoemde periode.

In den zomer van 1789 was de Fransche Staat niet meer in staat zijn verplichtingen in hard geld te voldoen. Grootte voorschotten aan de regeering maakten zulks evenzeer aan de Caisse d'Escompte, de voorloopster van de Banque de France, onmogelijk. Deze ging over tot het emitteeren van biljetten, die reeds in Augustus 1789 een disagio van 2 pCt. deden. Het dalend vertrouwen in dit papier deed naar andere middelen tot dekking der tekorten van de staatshuishouding omzien en besloten werd, de geconfiskeerde goederen van de kerk en de emigranten niet slechts, gelijk aanvankelijk de bedoeling was, tot schulddelging, doch ook tot dekking van de loopende Staatsuitgaven aan te wenden, door op de opbrengst, die men bij verkoop ervan verwachtte, door papiergeuldutgiften te anticipeeren.

Vanaf December 1790 werden derhalve „anticipatiebiljetten” uitgegeven, waaraan men den naam van „assignaten” gaf, die 5 pCt. rente droegen en in stukken van 10.000 Livres luiden en een hypothecaire vordering op de „domaines nationaux” vertegenwoordigden. Ze zouden door den Staat in betaling worden genomen en naarmate de nationale eigendommen verkocht werden, uiterlijk in 1795, worden ingetrokken en verbrand. Aanvankelijk werd voor 170 millioen Livres geëmitteerd, die de Caisse d'Escompte overnam tegen een voorschot aan den Staat.

De assignaten, die al spoedig ook in bedragen van 1000, 300 en 200 Livres (3 pCt. rentende) werden uitgegeven en daardoor meer en meer het karakter van geld kregen, werden aanvankelijk door velen met ingenomenheid begroet, daar men er een ophouden van de geldschaarschte van verwachtte, die het gevolg was van de revolutionnaire woelingen.

De beslissende stap naar den afgrond werd gedaan in het decreet van 2 September 1790. De Minister van Financiën, Necker, leed de nederlaag tegenover Mirabeau, die voorstelde het deficit door niet rentedragende assignaten te dekken, waarvan voorloopig 1.9 milliard zou worden uitgegeven. Op de reeds uitgegeven 3 pCt. rentende biljetten zou voortaan geen rente meer vergoed worden. De coupures werden steeds kleiner en ten slotte ging men over tot het drukken van biljetten van 5 Livres, en zelfs van 50, 25 en 10 Sous.

Het disagio steeg voortdurend en in April 1793 werd iedere betaling in metaalgeld, dat naast het papier in circulatie was gebleven, verboden, een verbod, dat eerst in April 1795 na den val van Robespierre werd opgeheven. Het spreekt wel vanzelf, dat

¹⁾ Jastrow, Geld und Kredit, 1914 p. 55.

de van het verbod verwachte vermeerdering van ver-
trowen in de assignaten niet intrad.

Op den eersten Augustus van hetzelfde jaar volgde
een decreet, waarbij zij met straf bedreigd werden,

die weigerden assignaten te ontvangen en te betalen,
anders dan tegen de volle waarde. De uitwerking
hiervan was ook nihil en nadat een plan om met
de opbrengst van geforceerden verkoop van domein-

Datum	Reichsmark						Assignaten					
	Circulatie (Bankbiljetten)		Waarde				Circulatie			Waarde		
	in mil- lioenen	begin- stand = 1	Goudmark in papiermarken		Papierm.in % van goudm.		Datum	in milli- oenen Livres	begin- stand = 1	Datum	Goud- livre in papier- livre	Pa- pier- livre in % v. d. goudl.
op grond v. d. Zwits. Franc			op grond v. d. Dollar	op grond v. d. Zwits. Franc	op grond v. d. Dollar							
27 Juli 1914	2.909 ¹⁾	1,00	1,01	1.—	99.36	100.9						
Einde van:												
September	4.491	1,54	1,06	1,03	93.96	97.17				31 Aug. 1789	1,02	98.4
December	5.046	1,73	1,08	1,09	92.75	92.06				29 Dec.	1,05	95.6
Maart 1915	5.624	1,93	1,12	1,16	89.28	86.02				25 Mei 1790	1,06	94.1
Juni	5.840	2,01	1,13	1,18	88.61	84.64				25 Dec. 1790	1,09	92.0
September	6.158	2,12	1,13	1,16	88.74	86.38	1 Juni 1791	9.12	1,00	29 Jan. 1791	1,09	91.6
December	6.918	2,38	1,25	1,25	79.99	79.96				28 Juni	1,17	85.7
Maart 1916	6.988	2,40	1,33	1,31	75.17	76.60	1 Oct. 1791	1.151	1,26	27 Dec.	1,47	68.0
Juni	7.241	2,49	1,29	1,24	77.48	80.96				31 Jan. 1792	1,58	63.2
September	7.370	2,53	1,34	1,31	74.84	76.46				29 Juni	1,67	60.—
December	8.055	2,77	1,46	1,32	68.54	66.00				22 Sept. 1792	1,972	2,16
Maart 1917	8.616	2,96	1,56	1,52	64.19	75.91	22 Sept. 1792	1.972	2,16	30 Nov.	1,45	69.—
Juni	8.699	2,99	1,82	1,68	55.49	59.54				1 Jan. 1793	2.826	3,10
September	10.205	3,51	1,91	1,74	52.49	57.58	1 Jan. 1793	2.826	3,10	29 Jan. 1793	1,83	54.8
December	11.468	3,94	1,44	1,21	70.39	82.47				28 Juni	3.—	33.3
Maart 1918	11.978	4,12	1,44	1,21	68.93	82.96				8 Oct.	3,38	29.6
Juni	12.510	4,30	1,79	1,57	55.89	63.70	1 Aug 1793	3.776	4,14	12 Jan. 1794	2,47	40.5
September	15.334	5,27	1,83	1,61	54.68	63.19				9 Juni 1794	3,33	30.—
11 November	16.959 ²⁾	5,83	1,82	1,75	55.08	57.11	1 Mei 1794	5.891	6,46	28 Nov.	4,08	24.5
December	22.192	7,63	2,06	1,91	48.60	52.47				30 Dec.	5.—	20.—
Maart 1919	25.490	8,76	2,71	2,51	36.86	38.51	1 Mei 1794	5.891	6,46	9 Juni 1794	3,33	30.—
Juni	29.968	10,30	2,90	3,04	34.43	32.85	1 Juli	6.082	6,67	24 Febr. 1795	5,71	17.5
September	29.784	10,24	5,25	5,52	19.04	18.13	1 October	6.618	7,26	26 Mrt.	8,33	12.—
December	35.698	12,27	10,83	11,55	9.23	8.66				23 Apr.	10,08	9.92
Maart 1920	45.170	15,53	15,53	17,13	6.44	5.83	1 April	8.327	9,13	15 Mei	15.—	6.67
Juni	53.975	18,55	8,62	9,17	11.60	10.90	1 Jan. 1795	7.229	7,93	10 Juni	28,75	3.48
September	61.735	21,22	12,16	11,80	8.22	8.48				16 Juli ..	31,25	3.20
December	68.805	23,65	13,72	14,48	7.29	5.72	1 April	8.327	9,13	15 Aug.	36,17	2.76
Maart 1921	69.417	23,86	13,42	14,88	7.45	6.72				15 Sept. ..	47,71	2.10
Juni	75.321	25,89	15,63	17,90	6.40	5.58	1 Juli	12.338	13,53	15 Oct.	65.—	1.54
September	86.384	29,70	25,20	27,51	3.97	3.63	1 Oct. ...	17.879	19,60	15 Nov.	129.—	0.78
December	113.639	39,06	44,89	43,83	2.23	2.28	1 Jan. 1796	27.565	30,22	15 Dec.	170.8	0.59
Januari 1922	115.376	39,66	48,41	47,92	2.07	2.09				15 Jan. 1796	211.2	0.47
Februari	120.026	41,26	55,36	54,19	1.81	1.85	1 April ...	36.672	40,21	15 Febr.	275.4	0.36
Maart	130.671	44,92	69,75	72,66	1.43	1.38	15 Mrt. ...			15 Mrt. ...	295.8	0.34
April	140.420	48,27	68,59	67,41	1.46	1.48				15 Apr.	247.9	0.40
Mei	151.949	52,23	65,67	65,99	1.52	1.52				15 Mei	345.8	0.29
Juni	169.212	58,17	85,14	89,21	1.34	1.12				25 Mei	500.—	0.20
Juli	189.795	65,24	150,6	159,6	0.66	0.63				3 Juni	615,6	0.16
Augustus	238.147	82,21	425,7	410,9	0.23	0.24	1 Juli 1796	34.509	37,84	5 Juni	747.9	0.13
September	316.870	108,93	374,1	393,1	0.27	0.25	7 Sept.	45.579	49,89			
14 October	374.506	128,74	617,3	649,1	0.16	0.15						
31	469.457	161,38	1028,8	1072,1	0.097	0.093						
6 November	517.036 ³⁾	177,74	1543,2	1530,5	0.065	0.065						
10	—	—	1763,7	1828,3	0.057	0.054						
15	—	—	1763,7	1790,2	0.057	0.056						
20	—	—	1763,7	1584,4	0.057	0.064						
25	—	—	1763,7	1721,1	0.057	0.058						
30	—	—	1763,7	1822,3	0.048	0.055						
7 December	846.894	291,13	1914,1	1929,5	0.052	0.052	1 Juli 1796	34.509	37,84			
14	970.202	333,52	1815,5	1828,3	0.055	0.055	7 Sept.	45.579	49,89			
23	1136.910	390,83	1582,8	1649,6	0.064	0.061						
30	1280.095	440,05	1679,7	1754,5	0.060	0.057						
6 Januari 1923	1336.501	459,47	1975,3	2033,6	0.051	0.049						
23	1654.574	568,78	4748,4	4764,3	0.0211	0.0210						
31	—	—	11224,0	11673,0	0.0089	0.0086						
7 Februari	2252.963	774,48	8818,4	8718,6	0.0113	0.0117						
23	3123.540	1083,8	5165,6	5407,5	0.0194	0.0185						
7 Maart	3871.256	1330,8	4841,5	4925,1	0.0207	0.0203						
10	—	—	4785,2	4966,9	0.0209	0.0201						
23	4955.635	1703,3	4851,0	4978,8	0.0206	0.0201						
7 April	5624.113	1933,4	4748,4	5021,6	0.0211	0.0199						
18	—	—	7054,7	5955,4	0.0142	0.0168						
23	6096.053	2095,6	5879,0	6550,9	0.0170	0.0153						
7 Mei	6723.103	2311,2	8230,6	8968,7	0.0122	0.0114						
23	7586.646	2607,0	12346,0	13221,0	0.0081	0.0076						
7 Juni	9309.566	3200,3	17637,0	18937,9	0.0057	0.0052						

¹⁾ 31 Mei. ²⁾ 7 November. ³⁾ 7 November. ⁴⁾ 23 November.

goederen de circulatie te verminderen gestrand was, ging de Staat er zelf toe over het disagio der assignaten te erkennen, daar hij hen anders tegen de volle waarde in ontvangst nam, doch bij zijn aankopen de waardedaling in steeds stijgende prijzen bespeurde.

Gemeend werd, dat de omvang der circulatie een objectieven maatstaf voor de depreciatie bood en men op de ontwikkeling der betalingsbalans geen acht behoeft te slaan. Derhalve werd bepaald, dat degeen, die bij een circulatie van 2 milliard Livres, welke als normaal werd beschouwd, 100 Livres schuld had, bij 2500 millioenen circulatie 125 Livres zou terug betalen, bij een omloop van 3500 millioen 175 livres en verder $\frac{1}{4}$ pCt. meer voor iedere nieuwe 5 millioen stijging en evenveel minder bij daling. Deze bepalingen zouden aanvankelijk slechts voor betalingen aan den Staat en voor pachten gelden. Zij bleken echter ondoorvoerbaar. De overheid ging op den ingeslagen weg voort en nam voortaan de assignaten slechts in betaling aan met inachtneming van het goudagio. Bij de gedwongen leening van 1795/1796 werden ze tot een honderdste van hun oorspronkelijke waarde geaccepteerd, terwijl twee derde van het bedrag der deelneming in hard geld moest worden voldaan.

Bepaald werd voorts, dat schuldeischers betaling in assignaten konden weigeren. Het behoeft derhalve geen verwondering te baren, dat de waarde van het papiergeld hoe langer zoo sneller daalde.

Op 23 December 1795 kondigde het Directoire de vernietiging der assignatenpers aan, welk voornemen den 19^{en} Februari 1796 op plechtige wijze werd uitgevoerd. Tegelijkertijd werd echter nieuw papiergeld in circulatie gebracht, nl. de Mandats Territoriaux, waarvan voorloopig 2400 millioen frs. zou worden uitgegeven. Evenals de assignaten zouden ook zij worden ingetrokken, naarmate de verkoop der Staatsgoederen voortschreed. Zij verschilden echter van deze eerste, in zooverre bepaalde goederen als hun dekking werden aangewezen. De assignaten konden in deze mandats tegen den koers van $3\frac{1}{2}$ pCt., bij een notering van den dag van 1 pCt., worden ingewisseld. Wat na 1 Juli 1796 niet was ingewisseld zou zijn geldigheid verliezen.

De hervorming mislukte geheel; ook de wisselkoers steeg niet. Het Directoire gaf zijn pogingen op, het aanvankelijk verboden afsluiten van contracten in hard geld werd weer toegestaan en de staat nam de mandats, gelijk hij met de assignaten gedaan had, ook slechts tegen den koers van den dag aan. De eenige rol van het papier werd langzamerhand die van speculatieobject.

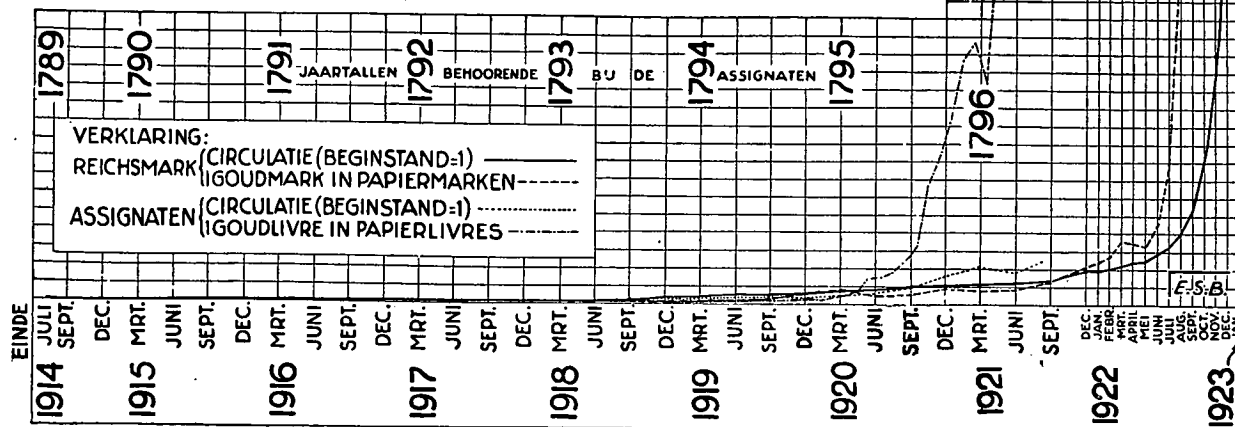
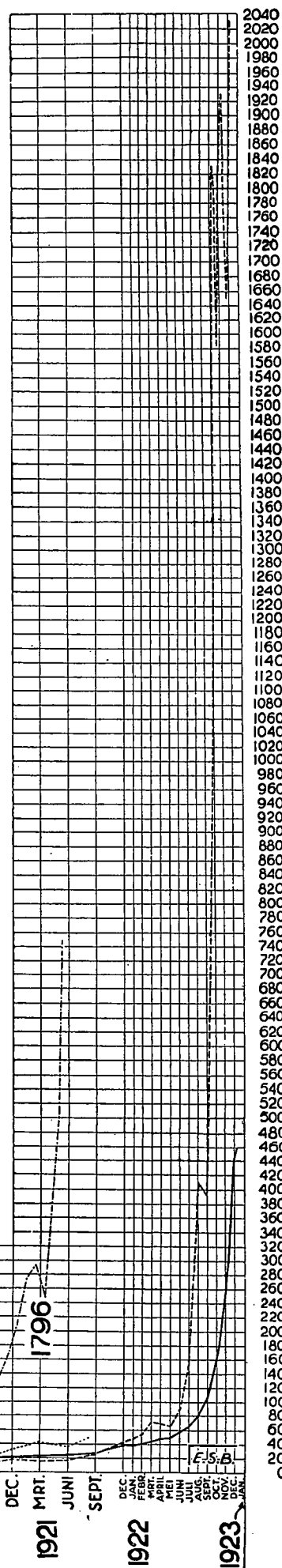
Reeds in 1795 was de aanmaak van hard geld weder ter hand genomen. Als nieuwe eenheid werd 15 Augustus 1795 de Franc ingevoerd, gelijk gesteld aan 1 Livre goud, en als zilvermunt in de circulatie verschijnend. Officieel staat vast¹⁾, dat in den herfst van 1796 op de markten bijna uitsluitend in zilvergeld werd betaald. Langzamerhand ging ook de staat weder tot betaling in hard geld over. Het overgangstijdperk duurde verscheiden jaren, waarin de assignaten en mandats geheel verdwenen.

We zien dus, dat toentertijd papier- en metaalgeld naast elkander bleven circuleeren, terwijl het tweede thans geheel uit de circulatie is verdwenen met het gevolg, dat men wel schijnt te mogen aannemen, dat het overgrootste deel der Duitsche bevolking langen tijd zich van de daling van zijn werkelijk inkomen veel minder rekenschap heeft gegeven, dan zulks bijna anderhalve eeuw geleden, met het goudagio voortdurend voor oogen, in Frankrijk het geval was.

Intusschen maakt men zich ook in Duitschland, gelijk bekend, reeds sinds geruimen tijd bij zijn berekeningen meer en meer los van het landsgeld. Het eerst natuurlijk de exportindustrie, vervolgens in de binnenlandsche nijverheid; thans ook de arbeiders met hun eisch van index- of goudloon. Het lijdt geen twijfel, dat, mocht deze beweging zich in grooten omvang voortzetten en dus een particulier muntwezen naast het wettelijke ontstaan, dit laatste in steeds sneller tempo zijn beteekenis zal verliezen en de staat a.h.w. in de lucht zal komen te hangen,²⁾ tenzij hij er in slaagt zijn huishouding weer op orde

1) Aldus Dr. Singer in de bij de ter gelegenheid van den 5den Allgemeinen Deutschen Bankiertag verschenen Sonderbeilage bij het Bank-Archiv van 25 October 1920.

2) Verg. een art. in de Frkf. Ztg. van 17 Juni jl., Erstes Morgenblatt.

VERKLARING:
 REICHSMARK (CIRCULATIE (BEGINSTAND:1) IN PAPIERMARKEN)
 ASSIGNATEN (CIRCULATIE (BEGINSTAND:1) IN PAPIERLIVRES)

te stellen, waarbij hij dan langzamerhand, gelijk Frankrijk in 1795/96 en volgende jaren tot de nieuwe munt kan overgaan. In eerstgenoemd geval toch zal de biljettenpers, het middel, dat hem thans in staat stelt zijn functies te vervullen, haar beteekenis verliezen.

Wordt het zoo juist genoemde verschilpunt van steeds minder beteekenis, de overeenkomst springt in het oog ten aanzien van het punt, dat in beide gevallen de overheid, buiten staat een ordelijke huishouding te scheppen, de groote inflator is.

Dan treft de gelijkenis tusschen de rol van de dekking toen en nu. In beide gevallen staat tegenover het biljet een collectiviteit, toen de domaines nationaux, thans, na het opheffen van den inwisselplicht, de goudschat. Het verband tusschen papier en dekking is hiermede verbroken en de waarde van het papiergeld wordt door andere oorzaken bepaald, met de mogelijkheid van de grilligste schommelingen b.v. in verband met de krijgskans. Uit den jongsten tijd behoeven hiervan geen voorbeelden te worden aangehaald — 1792 en 1793 leveren ze ook; in eerstgenoemd jaar deden de overwinningen bij Valmy, aan den Rijn en in België, in het volgende de successen van Jourdan in België en Hoche in den Elzas (mede voorts een gedwongen leening) den koers van het livre te Hamburg stijgen en wel van 13 op 17 Schilling banco in 1792 en van 7 op ruim 17 in de tweede helft van 1793.¹⁾

Ook cijfers en grafische voorstelling vertoonen punten van overeenstemming.²⁾ In beide gevallen valt in de waardedaling, is eenmaal een bepaald punt bereikt, een sterke progressiviteit waar te nemen.

Merkwaardig is, dat deze daling geruimen tijd sneller gaat dan de toeneming der circulatie. Het duurde bijna vier jaar, voor bij de assignaten de verhouding omsloeg, bij de marken bijna zeven. Het verschil vloeit voort uit het verschil der periodes, verloopende, totdat de staat geen ernstige pogingen meer doet tot een sluitende begrooting te komen. Bij het bereiken van dit tijdstip bevindt men zich al in de periode der sterk toenemende waardedaling.

Het voorgaande houdt niet in, dat er tusschen omvang der biljetten-circulatie en waardedaling een omgekeerde evenredigheid zou moeten bestaan. Trouwens, bij sterk voortschrijdende inflatie speelt steeds voorname rol het technische element van de capaciteit der biljettenpers.

De rol der assignaten in het betalingsverkeer was bovendien van meer beteekenis dan die der bankbiljetten thans, nu daarnaast nog andere geldvormen zijn ontstaan.

De vraag naar genoemd verband gedurende een inflatieproces wordt hier echter niet nader onder het oog gezien.

Duidelijk blijkt voorts, hoe tijdens de Fransche revolutieperiode de omvang van het proces veel geringer was dan deze thans is, waardoor, naar aangenomen mag worden, de huidige sociale verschuivingen en andere gevolgen ook zooveel ernstiger zijn. Bij de vraag naar deze laatste zij voor alles het agrarisch karakter van Frankrijk voor bijna anderhalve eeuw, de industriele aard van het huidige Duitschland in het oog gehouden. — W.

¹⁾ Dr. Singer t.a.p. De noteering geldt voor 3 Schilling banco.

²⁾ Bij de beschouwing van de waardeverhouding van papier- en goudmark dient er mede gerekend te worden, dat in Zwitserland al spoedig na het uitbreken van den oorlog een gouduitvoerverbod werd ingesteld en dat zoodanig verbod van 10 Sept. 1917 tot 9 Juni 1919 in de Vereenigde Staten van kracht was, waardoor het verband tusschen goudwaarde en koers van franc en dollar werd verbroken. Aan dit begwaar viel echter niet te ontkomen. Ter wille van de duidelijkheid loopen de lijnen op de teekening slechts tot Januari 1923.

De Amerikaansche meer brood campagne. — In de Unie is men begonnen voor de crisis in den landbouw verbetering te zoeken. De Amerikaansche boer wordt door de lage noteeringen voor tarwe in moeilijkheden gebracht. Sedert eenigen tijd wordt nu in Amerika een „eat more wheat campaign” gevoerd. Deze campagne is van de groote meelfabrieken uitgegaan. Dit verdient de aandacht, want er is bewezen, dat de noodtoestand in den landbouw een gevolg is van de positie der meelfabrieken, die de graanprijzen zouden drukken. De belangstelling aan de zijde der meelfabrikanten voor grooter broodverbruik laat evenwel veronderstellen, dat ook voor hen de toestand verbetering behoeft.

De propaganda wordt op echt Amerikaansche wijze gemaakt. Geheele pagina's vindt men er in de bladen aan gewijd. Van een der groote ondernemingen kwamen mij enkele annonces onder oogen, die een niet onaardige vindingrijkheid laten zien. De aanbevelingen waren zoowel in woord als in beeld gedaan. Men ziet den thans in het Amerikaansche landbouwbedrijf zoo populair tractor een aantal volgagens trekken. De tractor stelt voor de tarwe te zijn. De wagens zijn beladen met kannen melk, boter, kaas, varkens enz. „When wheat moves all these products move”, is het bijschrift, (commentaar volgt). Hierna wordt onderstaand opmerkelijk betoog gehouden.

Aangezien Amerika meer tarwe produceert dan in het land wordt opgegeten, wordt de prijs van onze tarwe door andere landen bepaald en concurreeren wij dus tegen artikelen, die met lager loon en bij een geringeren levensstandaard worden voortgebracht. Willen wij onzen levensstandaard behouden en het voortbestaan van onze welvaart verzekeren, dan moet in ons land het verbruik van tarwe op de hoogte van de voortbrenging worden gebracht. Indien ieder dagelijks één boterham meer eet, dan zullen er in Amerika jaarlijks 170.000.000 bushels tarwe meer verbruikt worden en zijn we onafhankelijk van het Europeesche verbruik.

De mentaliteit die uit deze gevolgtrekking spreekt is niet oninteressant en wekt niet veel vertrouwen, dat het Amerikaansche publiek groote geneigdheid heeft de economische politiek in overeenstemming te brengen met de omstandigheden waarin Europa zich bevindt.

Het betoog gaat dan verder met er op te wijzen, dat tot brood verwerkte tarwe bovendien „the great vehicle” is waarmee andere boerderij-producten ter markt worden gevoerd. Hierop doelt de afbeelding waarvan hiervoren gesproken werd. Het gebruik van één boterham meer per dag beteekent namelijk een meerdere jaarlijksche consumptie van acht miljoen brooden. Voor de vervaardiging daarvan is volgens de Amerikaansche advertentie, behoudens het meel, noodig:

1.000.000.000 ponden boter
4.375.000 varkens (voor reuzel)
1.533.000.000 ponden melk
162.500.000 bushels mais (om de varkens te voeren)
4.500.000 bushels mais, rogge en gerst (voor de vervaardiging van gist)
140.000.000 pond suiker
40.000.000 yards katoen (voor meelzakken).

Nog ongeacht de millioenen ponden kaas, marmelade, vleesch enz. die op de boterham gegeten worden. „Prosperity on the farm means prosperity everywhere”, is de slotopmerking.

Of de cijfers juist zijn kan buiten beschouwing blijven, de wijze van voorstelling is origineel. Het is evenwel aan twijfel onderhevig, of op de aanbevolen wijze een landbouwcrisis uit den weg kan worden geruimd. Wanneer het Amerikaansche publiek zijn broodrantsoen vergroot zal het daarentegen van andere levensmiddelen minder gebruiken en de afzet voor de bedrijven, welke deze vervaardigen, dus moeilijker worden. Voor zooveel ook voor de producten die bij

de bereiding van méér brood gebruikt moeten worden een crisis bestaat zullen zij, dank zij de „more bread campaign”, misschien tijdelijk in een betere positie kunnen komen. Vereischt de grootere broodfabricatie evenwel een meerdere productie van deze artikelen, dan dreigt daaruit echter weer, dat de markt van zuivelproducten, gist enz. overvoerd wordt. Misschien, dat er dan een „eat more bread campaign” begonnen wordt om deze producten er weer op te halen.

Eigenlijk is het wel heel eigenaardig, dat wordt aanbevolen een malaise te doen ophouden door wat meer te gaan eten! — H.

ONTVANGEN:

Devisen-Graphik, Berechnet, gezeichnet und erläutert von S. Zuckermann; 1923, Wirtschaftsstatistischer Verlag, Berlin.

Het Taylorstelsel en zijn toekomst door G. de Clercq; Politechnische Bibliotheek No. 50; N.V. Uitg. Mij. v/h. van Mantgem & de Does, Amsterdam.

MAANDCIJFERS.

EMISSIES IN JULI 1923.

Prov. en Gemeentelijke Leeningen. f zijnde:	1.251.200,—
Helder f 1.360.000,— 5 % obl. à 92 %.	
Bank- en Credietinstellingen zijnde:	498.000,—
N. V. Bank voor Onroerende Zaken f 500.000,— 6 % obl. à 98 %.	
Hypotheekbanken zijnde:	1.181.800,—
Noord-Hollandsche Hypotheekbank f 900.000,— 6 % pandbr. à 98 %;	
f 299.800,— 6½ % pandbr. à 100 %.	
Industrieële ondernemingen zijnde:	5.142.500,—
Nederlandsch-Indische Gas-Maatsch. f 5.500.000,— 5 % obl. à 93½ %.	
Cultuurondernemingen, Handelsverenigingen en Handelsvenn. zijnde:	534.375,—
N.V. Cultuur-Maatsch. „Goalpara” f 187.500,— aand. à 285 %.	
Totaal f	8.607.875,—
Totaal der emissies in Januari f	86.663.725,—
Februari	5.757.500,—
Maart	4.765.840,—
April	6.979.250,—
Mei	8.503.000,—
Juni	93.667.500,—
Juli	8.607.875,—
Algemeen Totaal f	214.944.690,—
Bovendien:	
f 73.840.000,— 3m. Schatkistpromessen à f 991,25	
„ 9.250.000,— 6m. „ „ 982,04	
„ 12.730.000,— 1-j. 4 % Schatkistbiljetten „ „ 1003,75	
„ 3.403.000,— 6-j. 4½ % „ „ 1001,—	

STATISTIEKEN EN OVERZICHTEN.

N.B. *** beteekent: Cijfers nog niet ontvangen.

GELDKOERSEN.

BANKDISCONTOS.

Ned. { Disc. Wissels. 4 18 Juli '22	Zwits. Nat. Bk. 4 16 Juli '23
Bk. { Bel. Binn. Eff. 4 18 Juli '22	N. Bk. v. Denem. 6 1 Mei '23
{ Vrsch. in R.C. 5 18 Juli '22	Zweedsche Rbk 4½ 1 Juli '22
Javasche Bank . . . 3½ 1 Aug. '09	Bank v. Noorw. 6 1 Mei '23
Bank van Engeland 4 5 Juli '23	Bk. v. Tsjecho-
Duitsche Rijksbk. 30 2 Aug. '23	slowakijë. . . 4½ 28 Mei '23
Bank v. Frankrijk 5 11 Mrt. '22	N. Bk. v. O'rijk 9 2 Sept. '22
Belgische Nat. Bk. 5½ 22 Jan. '23	Hong. Bank. . 12 25 Apr. '23
Fed. Res. Bank N.Y. 4½ 21 Feb. '23	Bank v. Italië. 5½ 11 Juli '22
Bank van Spanje . . 5 23 Mrt. '23	Z.-Afr. Res. bnk 6

OPEN MARKT.

Data	Amsterdam		Londen	Berlijn	Parijs	N. York
	Part. disconto	Prolongatie	Part. disconto (3 mnd.)	Part. disconto	Part. disc.	Call-money
4 Aug. '23	3¼ 1)	3-3½ 1)	3¼ - 3/8	—	—	4-4¼ 2)
30 J.-4 A. '23	3-¼	2¾ - 3½	3 1/16 - 3/8	—	—	4-6¼
23-28 Jli '23	3 1/8 - ¼	3-¾	3 1/8 - ¼	—	—	4½ - 5¼
16-21 „ '23	3 1/8 - 3/8	2½ - 3	3 3/16 - 3/8	—	—	4½ - 5¾
31 J.-5 A. '22	2 7/8 - 3 1/4	2½ - 3¼	1 7/8 - 2¼	—	—	3-5½
1-6 A. '21	—	3-½	4½ - 5/8	—	—	5-6½
20-24 Jli '14	3 1/8 - 3/16	2½ - 3¼	2¼ - ¾	2 1/8 - ½	2¾	1¾ - 2½

1) Noteering van 3 Augustus. 2) idem van 2 Augustus.

WISSELKOERSEN.

WISSELMARKT.

De algemeene tendens der wisselmarkt was deze berichtsweek niet slecht. De meeste koersen bleven stationnair en enkele konden zelfs iets verbeteren. Londen opende weliswaar flauw, maar al spoedig trad een kleine verbetering in en het slot was op het hoogste punt circa 11.62½. Dollars ongeveer evenzoo, 2.53½—2.54½, slot 2.54½. Marken bijna de geheele week omstreeks 0.0002½. Van Skandinavië was Stockholm zeer stationnair en kon Kopenhagen aanzienlijk verbeteren. De aanvoer van Australische boter schijnt ergens te hokken, zoodat Denemarken een goede kans had voor groote leveringen en daar direct van geprofiteerd heeft. Ook de bacon-afzet is aanzienlijk beter. In tegenstelling hiermede was Christiania weder flauw, 41,— 40,45, slot iets beter 40,75. Zwitserland was opnieuw hooger. Het reisseizoen valt buitengewoon mee, zoodat heel wat geld het land binnenvloeit, 45,20—45,45. Spanje flauwer. De groote uitzonderingen op de prijshoudende stemming waren de franken. Het aanbod was de geheele week weer overwegend. Donderdag werd voor 14,42½ en 11,50 afgedaan. Daarna trad een licht herstel in, maar het slot bleef flauw. Buenos Aires ongeveer onveranderd, heden circa 85½ à 85¼. Indië opnieuw lager 96,— à 96¼.

7 Augustus 1923.

KOERSEN IN NEDERLAND.

Data	Londen *)	Berlijn *)	Weenen *)	Parijs *)	Brussel **)	New York **)
30 Juli 1923	11.60½	0.0002 1/8	0.0036	14.90	12.18	2.53¾
31 „ 1923	11.60½	0.0002 1/8	0.0035½	14.82½	12.11½	2.53 1/8
1 Aug. 1923	11.62½	0.0002 3/8	0.00357	14.67	11.99	2.53 1/8
2 „ 1923	11.61½	0.0002 3/8	0.0035½	14.62½	11.53	2.53 3/16
3 „ 1923	11.62½	0.0002 3/8	0.0035½	14.65	11.69	2.54 1/8
4 „ 1923	—	—	—	—	—	—
Laagsted. w. 1	11.59½	0.0001 3/4	0.0035	14.42½	11.50	2.53¼
Hoogste „ „ 1	11.63½	0.0003	0.0037	14.97½	12.30	2.54¾
27 Juli 1923	11.65	0.0002 3/8	0.0036	15.01	12.35	2.53 1/8
20 „ 1923	11.70½	0.0006 3/8	0.0036	14.97½	12.64½	2.54 1/8
Muntpariteit	12.10	59.26	50.41	48.—	48.—	2.48¾

*) Noteering te Amsterdam. **) Noteering te Rotterdam.

1) Particuliere opgave.

Data	Stockholm *)	Kopenhagen *)	Christiantia *)	Zwitserland *)	Spanje 1)	Batavia 1) telegrafisch
30 Juli 1923	67.70	45.30	41.10	45.20	36.20	96-¼
31 „ 1923	67.55	45.40	40.80	45.32½	36.10	96-¼
1 Aug. 1923	67.70	45.70	40.65	45.50	36.05	96-¼
2 „ 1923	67.60	46.—	40.70	45.40	35.65	96-¼
3 „ 1923	67.65	46.35	40.75	45.45	35.75	96-¼
4 „ 1923	—	—	—	—	35.90	96-¼
L'ste d. w. 1)	67.40	45.20	40.40	45.10	35.65	96
H'ste „ „ 1)	67.80	46.55	41.10	45.60	36.35	96¼
27 Juli 1923	67.85	45.15	41.30	45.45	36.25	96 3/8 - 97 3/8
20 „ 1923	67.75	44.50	41.30	45.10	36.20	97-97 1/8 3/8
Muntpariteit.	66.67	66.67	66.67	48.—	48.—	100

*) Noteering te Amsterdam. 1) Particuliere opgave.

2) Noteering van 28 Juli. 3) Idem van 21 Juli.

KOERSEN TE NEW YORK.

Data	Cable Lond. (in \$ per £)	Zicht Parijs (in cts. p. fis.)	Zicht Berlijn (in cl. p. Mrk.)	Zicht Amsterd. (in cts. p. gld.)
4 Aug. 1923	4.57.12	5.84	0.000089	39.33
Laagste d. week	4.56.75	5.74	0.000089	39.28
Hoogste „ „	4.57.50	5.84	0.000105	39.42
28 Juli 1923	4.58.62	5.89	0.000105	39.41
21 „ 1923	4.59.75	5.94	0.000295	39.30
Muntpariteit ..	4.86.67	19.30	23.81½	40⅞

KOERSEN VAN DE VOLGENDE PLAATSEN OP LONDEN

Plaatsen en Landen	Noteerings-eenheden	21 Juli 1923	28 Juli 1923	30 Juli/4 Aug. '23 Laagste	4 Aug. '23 Hoogste
Alexandrië ..	Piast. p. £	9715/32	9715/32	9715/32	9715/32
*Bangkok ...	Sh. p. tical	1/10	1/10	1/10	1/10
B. Aires 1) ..	d. p. \$	40½	40⅞	40⅞	40⅞
Calcutta	Sh. p. rup.	1/4½	1/4½	1/4½	1/4½
Constantin. ..	Piast. p. £	725	740	735	840
Hongkong ..	id. p. \$	2/2⅞	2/2⅞	2/2½	2/3⅞
Lissabon 1) ..	d. per Mil.	2⅞	2⅞	2⅞	2⅞
Madrid	Peset. p. £	32.13½	32.12½	32.10	32.60
Mexico	d. per \$	24.26	24.26	24.26	24.26
Montevideo 1)	id.	40⅞	40½	39½	40½
Montreal ...	\$ per £	4.72	4.70	4.66½	4.67½
Praag	Kr. p. £	153¼	154¼	154	156½
R.d.Janeiro 1)	d. per Mil.	513/32	5⅞	5⅞	5⅞
Rome	Lires p. £	106	105	104⅞	106¼
Shanghai ...	Sh. p. tael	3/0⅞	3/0⅞	3/0	3/1¼
Singapore ...	id. p. \$	2/3⅞	2/3⅞	2/3⅞	2/4½
Valparaiso 2)	peso p. £	36.20	37.00	36.40	37.20
Yokohama ..	Sh. p. yen	2/11½	2/11½	2/11½	2/11½

* Koersen der voorafgaande dagen. 1) Telegrafisch transfert. 2) 90 dg.

NOTEERING VAN ZILVER.

	te Londen	N. York		te Londen	N. York
4 Aug. 1923 ..	30⅞	62⅞	5 Aug. 1922 ..	35⅞	69⅞
28 Juli 1923 ..	30⅞	62⅞	6 Aug. 1921 ..	38¼	61¼
21 „ 1923 ..	30⅞	63	20 Juli 1914 ..	24⅞	54⅞

NEDERLANDSCHE BANK.

Verkorte Balans op 6 Aug. 1923.

Activa.		
Binnenl. Wis- sels, Prom., enz. in disc.	H.-bk. f B.-bk. „ Ag.-sch. „	46.787.392,26 34.575.694,31 61.552.476,69
Papier o. h. Buitenl. in disconto	f	34.460.464,—
Af: Verkoht maar voor de bk. nog niet afgel.	„	34.460.464,—
Beleeningen incl. vrsch. in rek.-crt. op onderp.	H.-bk. f B.-bk. „ Ag.-sch. „	31.558.525,30 9.206.979,91 98.551.219,30
	f	139.316.724,51
Op Effecten	f	129.022.116,11
Op Goederen en Spec.	„	10.294.608,40
Voorschotten a. h. Rijk	„	139.316.724,51
Munt en Muntmateriaal		6.447.806,31
Munt, Goud	f	56.240.245,—
Muntmat., Goud	„	525.553.107,95
	f	581.793.352,95
Munt, Zilver, enz.	„	10.747.512,61
Muntmat., Zilver	„	—
Effecten	„	592.540.865,56
Bel. v. h. Res. fonds id. van ⅞ v. h. kapit.	f	5.973.480,24 3.969.006,62
Geb. en Meub. der Bank	„	5.000.000,—
Diverse rekeningen	„	89.129.773,54
	f	1.019.753.684,04
Passiva.		
Kapitaal	f	20.000.000,—
Reservefonds	„	5.999.469,43
Bijzondere reserve	„	9.000.000,—
Bankbiljetten in omloop	„	951.022.485,—
Bankassignatiën in omloop	„	1.087.162,04
Rek.-Cour. Het Rijk saldo's: Anderen	f	— 27.045.443,16
Diverse rekeningen	„	27.045.443,16 5.599.124,41
	f	1.019.753.684,04
Beschikbaar metaalsaldo	f	396.016.326,04
Op de basis van ⅞ metaaldekking	„	200.185.308,—
Minder bedrag aan bankbiljetten in omloop dan waartoe de Bank gerechtigd is.	„	1.980.081.630,—

NED.-BANK 6 Aug. 1923 (vervolg).
Voornaamste posten in duizenden guldens.

Data	Goud	Zilver	Bankbiljetten	Andere opesbare schulden
6 Aug. 1923	581.793	10.748	951.022	28.133
30 Juli 1923	581.794	10.934	947.432	36.759
23 „ 1923	581.794	10.821	932.540	31.210
16 „ 1923	581.792	10.491	946.350	28.547
9 „ 1923	581.792	10.439	952.094	39.697
7 Aug. 1922	605.955	8.239	981.568	37.864
8 Aug. 1921	605.969	10.792	1.018.176	60.967
25 Juli 1914	162.114	8.228	310.437	6.198

Data	Totaal bedrag disconto's	Hiervan Schatkist-promessen rechtstreeks	Beleeningen	Beschikbaar Metaal-saldo	Dek-kings-percentage
6 Aug. 1923	142.916	—	139.317	396.016	61
30 Juli 1923	140.607	—	149.313	395.195	61
23 „ 1923	140.370	—	152.940	399.171	61
16 „ 1923	141.599	—	158.271	396.607	61
9 „ 1923	160.932	18.000	152.460	393.175	60
7 Aug. 1922	199.273	34.000	102.046	409.567	60
8 Aug. 1921	275.816	138.700	130.229	400.191	57
25 Juli 1914	67.947	14.300	61.686	43.521 1)	54

1) Op de basis van ⅞ metaaldekking.

Uit de bekendmaking van den Minister van Financiën blijkt, dat uitstonden op:

	30 Juli 1923	6 Aug. 1923
Aan schatkistpromessen.	f 192.270.000,—	f 211.380.000,—
waarv. direct bij Ned. Bk.	—	—
Aan schatkistbiljetten ..	„ 228.700.000,—	„ 220.971.000,—
Aan zilverbons	„ 27.776.763,50	„ 27.741.855,—

Onder de vlottende schuld is begrepen:

	31 Mei 1923	30 Juni 1923
Voorsch. aan de Koloniën	„ 148.731.000,—	„ 148.395.000,—
Voorschot aan Gemeenten voor door Rijk voor hen te heffen Ink. belasting	„ 57.208.892,95	„ 42.427.860,97

	30 Juli 1923	6 Aug. 1923
Tegoed v. d. Postc. & G. dst	„ 103.828.949,37 1)	„ 106.053.949,37 1)

1) Waarvan f 37.056.000 vervallen op of na 1 April 1927.

JAVASCHE BANK.

Voornaamste posten in duizenden guldens. De samengetrokken cijfers der laatste weken zijn telegrafisch ontvangen.

Data	Goud	Zilver	Bankbiljetten	Andere opesbare schulden	Beschikbaar metaal-saldo
28 Juli 1923	213.750	—	261.000	107.000	140.150
21 „ 1923	209.250	—	263.500	99.500	136.650
14 „ 1923	207.000	—	267.000	92.500	135.100
23 Juni 1923	156.071	61.372	264.468	80.852	149.009
16 „ 1923	153.546	61.377	265.579	78.483	146.719
9 „ 1923	153.128	61.277	264.950	80.597	145.943
29 Juli 1922	147.342	52.371	266.793	84.963	130.016
30 Juli 1921	208.021	18.819	300.395	140.015	139.213
25 Juli 1914	22.057	31.907	110.172	12.634	4.842 2)

Data	Dis-conto's	Wissels, buiten N.-Ind. betaalbaar	Beleeningen	Voorschotten aan het Gov. nem.	Diverse rekeningen 1)	Dek-kings-percentage
28 Juli 1923	—	165.480	—	10.100	***	58
21 „ 1923	—	169.990	—	13.800	***	58
14 „ 1923	—	170.160	—	19.100	***	58
23 Juni 1923	35.760	28.338	65.795	5.424	19.813	63
16 „ 1923	36.043	27.102	64.345	8.211	20.127	62
9 „ 1923	35.765	26.863	66.446	8.590	19.852	62
29 Juli 1922	32.880	26.529	99.777	—	20.898	57
30 Juli 1921	35.768	23.318	104.443	25.684	31.808	51
25 Juli 1914	7.259	6.395	47.934	6.446	2.228	44

1) Sluitpost activa. 2) Basis ⅞ metaaldekking.

DE SURINAAMSCHE BANK.

Voornaamste posten in duizenden guldens.

Data	Metaal	Circulatie	Andere opesbare schulden	Disconto's	Div. rekeningen 1)
30 Juni 1923 ..	1.201	1.764	1.032	1.207	557
23 „ 1923 ..	1.202	1.580	1.185	1.183	522
16 „ 1923 ..	1.201	1.650	1.101	1.186	535
1 Juli 1922 ..	1.543	2.014	764	1.052	1.164
25 Juli 1914 ..	645	1.100	560	735	396

1) Sluitpost der activa.

BUITENLANDSCHE BANKSTATEN.**BANK VAN ENGELAND.**

Voornaamste posten, onder bijvoeging der Currency Notes, in duizenden pond sterling.

Data	Metaal	Circulatie	Currency Notes.		
			Bedrag	Goudd.	Gov. Sec.
2 Aug. 1923	127.641	126.622	291.745	27.000	247.728
25 Juli 1923	127.640	125.717	289.049	27.000	244.810
18 „ 1923	127.637	125.786	289.310	27.000	245.057
11 „ 1923	127.623	126.410	290.155	27.000	245.856
2 Aug. 1922	127.400	125.774	299.730	27.000	257.343
22 Juli 1914	40.164	29.317	—	—	—

Data	Gov. Sec.	Other Sec.	Public Depos.	Other Depos.	Reserve	Dek-kings-perc. 1)
2 Aug. '23	45.899	69.921	12.784	105.759	20.769	17,52
25 Juli '23	45.634	70.556	10.463	109.384	21.673	18,08
18 „ '23	47.529	71.582	11.094	111.639	21.601	17,60
11 „ '23	46.839	69.702	11.597	107.982	20.963	17,53
2 Aug. '22	44.280	76.980	15.356	107.970	20.075	16,28
22 Juli '14	11.005	33.633	13.735	42.185	29.297	52 3/8

1) Verhouding tusschen Reserve en Deposits.

DUITSCHER RIJKSBANK

Voornaamste posten, onder bijvoeging der Darlehens-kassenscheine, in miljoenen Mark.

Data	Metaal	Daarvan Goud	Waaro. bij Buil. circ. bkn. 1)	Kassen-scheine	Circulatie	Dek-kings-perc. 2)
23 Juli '23	24.531	616	110	3.444.804	31.824.821	11
15 „ '23	22.071	657	110	3.160.983	25.491.739	12
7 „ '23	20.949	707	130	3.284.092	20.241.783	16
30 Juni '23	19.903	717	140	2.866.837	17.291.061	17
21 Juli '22	1.025	1.005	50	9.351	177.027	6
23 Juli '14	1.691	1.357	—	65	1.891	93

Data	Wissels			Rek. Cr.	Darlehens-kassenscheine	
	Totaal	Handels-wissels	Schatkist-papier		Totaal uitgegeven	In kas bij de Rijksbank
53.027.175	1390.412	39096763	20402161	3456.800	3.444.800	
40.971.288	11061.138	29910150	16927077	3173.100	3.161.000	
30.447.068	8600.861	21846207	12092054	3296.000	3.284.100	
25.253.076	6914.199	18338877	9.952.717	2879.200	2.866.800	
203.026	7.008	196.018	35.603	20.725	5.337	
751	751	—	944	—	—	

1) Onbelast. Bovendien verpand op 30 Juni 1923 174,9 mill., op 7 Juli 1923 184,9 mill., op 15 Juli 1923 204,9 mill., op 23 Juli 1923 245,5 mill.

2) Dekking der circulatie door metaal en Kassenscheine.

BANK VAN FRANKRIJK.

Voornaamste posten in duizenden francs.

Data	Goud	Waarvan in het Buitenland	Zilver	Te goed in het Buitenland	Buit.gew. voorsch. a/d. Staat
2 Aug. '23	5.537.882	1.864.345	293.918	565.049	23.700.000
26 Juli '23	5.537.874	1.864.345	293.742	565.279	23.000.000
19 „ '23	5.537.844	1.864.345	293.685	565.647	23.300.000
2 Aug. '22	5.530.360	1.948.367	285.355	578.015	23.000.000
23 Juli '14	4.104.390	—	639.620	—	—

Data	Wissels	Uitge-stelde Wissels	Belee-ningen	Bankbil-jetten	Rek. Cr. Parti-culieren	Rek. Cr. Staat
3.035.555	18.919	2.087.839	37.339.190	2.262.507	16.556	
2.471.741	19.338	2.101.135	36.929.324	2.039.428	32.277	
2.451.920	19.375	2.125.672	37.233.697	2.074.112	12.433	
2.517.259	35.042	2.139.106	36.399.294	2.357.561	25.115	
1.541.980	—	769.400	5.911.910	942.570	400.590	

BANQUE NATIONALE DE BELGIQUE.

Voornaamste posten in duizenden francs.

Data	Metaal incl. buitenl. sald.	Beleen. van buitenl. vorder.	Beleen. van prom. d. provinc.	Binn. wissels en beleen.	Circu-latie	Rek. Cr. partic.
2 Aug. '23	350.926	84.653	480.000	1044.094	7.016.947	168.477
26 Juli '23	350.060	84.653	480.000	989.790	6.888.836	223.294
18 „ '23	349.303	84.653	480.000	971.223	6.852.250	245.202
3 Aug. '22	332.073	84.653	480.000	590.193	6.402.679	219.636

VEREENIGDE STATEN VAN NOORD-AMERIKA.**FEDERAL RESERVE BANKS.**

Voornaamste posten in duizenden dollars.

Data	Goudvoorraad			Zilver etc.	F.R. Notes in circulatie
	Totaal bedrag	Dekking F. R. Notes	In het buitenl.		
18 Juli '23	3.099.720	2.104.132	—	83.702	2.216.994
11 „ '23	3.100.379	2.101.270	—	76.769	2.265.149
3 „ '23	3.087.703	2.099.668	—	79.200	2.282.054
19 Juli '22	3.045.335	2.236.735	—	123.987	2.132.848

Data	Wissels	Totaal Deposito's	Gestort Kapitaal	Goud-Dek-kings-perc. 1)	Algem. Dek-kings-perc. 2)
18 Juli '23	988.950	1.942.521	109.714	74,5	76,5
11 „ '23	1.032.653	1.949.722	109.621	73,6	75,4
3 „ '23	1.128.751	1.974.251	109.584	72,6	74,4
19 Juli '22	592.438	1.942.531	105.239	74,7	77,8

1) Verhouding totalen goudvoorraad tegenover opelschbare schulden: F. R. Notes en netto deposito. 2) Verhouding totalen voorraad muntmateriaal en wettig betaalmiddel tegenover idem.

PARTICULIERE BANKEN AANGESLOTEN BIJ HET FED. RES. STELSEL.

Voornaamste posten in duizenden dollars.

Data	Aantal banken	Totaal uitgezette gelden en beleggingen	Reserve bij de F. R. banks	Totaal deposito's	Waarvan time deposits
11 Juli '23	773	11.852.865	1.423.879	15.427.897	3.967.571
3 „ '23	773	11.951.453	1.441.086	15.491.995	4.011.974
27 Juni '23	774	11.850.417	1.390.388	15.360.049	4.000.009
12 Juli '22	796	10.839.161	1.438.146	14.783.545	3.476.360

Aan het eind van ieder kwartaal wordt een overzicht gegeven van enkele niet wekelijks opgenomen bankstaten.

EFFECTENBEURZEN.

Amsterdam, 6 Augustus 1923.

Een algemeen gevoel van teleurstelling is in de achter ons liggende week gevolgd op de met zoo groote belangstelling verwachte uiteenzetting in het Engelsche Parlement ten aanzien van de Europeesche verhoudingen. Na de pers-commentaren van de laatste weken had men gerekend op een definitieve uitspraak van den Engelschen Premier, een aanwijzing met vaste hand van de richting, die thans zou worden ingeslagen. In plaats daarvan is een beroep op de publieke opinie gekomen — want veel anders zal vermoedelijk niet zijn bedoeld met het publiceren van de Fransche en Engelsche antwoorden — hetwelk, als alle teekenen niet bedriegen, in het geheel geen uitwerking zal hebben en zeker niet een zoodanige, dat hierdoor de buitenlandsche politiek van Frankrijk ook slechts eenigermate zal worden gewijzigd. Zoo staan wij derhalve voor dezelfde onoplosbare raadselen; het warnet der Europeesche verwickelingen schijnt slechts ontrafeld te kunen worden door den Tijd. Alles is tot nu toe afgestuit op de machtspositie, waarin Frankrijk zich in vele opzichten bevindt. Die machtspositie vindt niet alleen, en zelfs niet hoofdzakelijk, haar uitdrukking op militair gebied; veelmeer zijn het de economische verhoudingen, die het voor dit land nog niet noodzakelijk maken de tot nu toe aangeuomen houding te veranderen. In den loop der laatste twee jaren heeft Frankrijk kans gezien de door den oorlog geslagen wonden vóór een groot deel te herstellen. Wel zijn de verwoeste provincies nog niet alle in den vroegeren staat teruggebracht, heeft de industrie nog met moeilijkheden te kampen, is de begroting — indien men de gewone en buitengewone budgetten als één geheel neemt — nog niet sluitend gemaakt, wel is ook de Fransche valuta zeer gevoelig gedaald, doch hiertegenover staat een vooruitgang op bijna ieder der hier genoemde gebieden, die uitermate bevredigend moet worden genoemd. Een uitzondering moet hier worden gemaakt voor den koers van het betaalmiddel; doch, al is de reactie hier van grooten omvang geweest, het euvel is zeer zeker niet als specifiek Fransch aan te merken. Terwijl de groei, zoowel in importen als exporten van den buitenlandschen handel (welke cijfers hier ter plaatse reeds zijn besproken) en de groote activiteit van de nijverheid, tezamen met het ontbrekende van een omvangrijk aantal werkloozen wel uitsluitend in het credit van de Fransche Republiek mag worden geschreven. Men staat hier inderdaad niet in zoo groote mate voor de moeilijkheden, waarmee men elders, in Engeland, in Duitschland, in België, heeft te kampen. Zoolang dan ook binnenlandsche toestanden en mentaliteit

van het eigen volk een beslissende rol spelen in het bepalen van de houding ten aanzien van het buitenland en zolang de ontwikkeling der omstandigheden voor het grootste deel der Fransche bevolking eer vóór- dan nadeelen afwerpt, is het eenigszins naïef te verwachten, dat overwegingen van algemeen aard meer gewicht in de schaal zullen leggen. De beurs van Parijs heeft dit tevoren reeds gevoeld. Wel was hier vóór de rede van Baldwin eenige onzekerheid te bespeuren — in een diplomatiek spel en vooral in één van de beteekenissen, als het onderhavige, is absolute zekerheid omtrent den afloop niet bestaanbaar — doch deze is niet tot nervositeit gegroeid. En onmiddellijk na de redevoeringen in het Engelsche parlement kon de effectenmarkt zich geheel en al herstellen en heeft zij een vast verloop gehad.

Dit in tegenstelling met de markt te Londen. Weliswaar was de tendens hier niet bepaald ongeanimeerd, doch de teleurstelling, waarvan hierboven werd gesproken, heeft aan de Theems toch een veel sterker uitwerking gehad in den vorm van een lusteloze houding van de beurs. Dit valt gemakkelijk te begrijpen, als men ook hier slechts weder acht slaat op de binnenlandsche verhoudingen. In Groot-Brittannië speelt het werklozen-vraagstuk wel een rol van groote betekenis — de „dole” vormt het onderwerp van vele courant-artikelen — en de cijfers van den buitenlandschen handel zijn niet onverdeeld gunstig te noemen. Wij wezen er reeds vroeger op, dat een vergelijking met vorige cijfers niet gemakkelijk is, omdat thans de opgaven voor Ierland afzonderlijk worden vermeld, doch het is ontwijfelbaar, dat van grooten vooruitgang geen sprake kan zijn. Daarbij komt, dat de wisselkoers, ook na de jongste discontoverhooving, opnieuw is gedaald, welke reactie in de hand wordt gewerkt door de betalingen aan hoofdsom en interest, die aan de Vereenigde Staten geschieden. Dat het hier geen onbeteekenende som geldt, wordt duidelijk, indien men weet, dat gedurende de twaalf maanden van 30 Juni 1922 tot 30 Juni 1923, Groot-Brittannië aan afbetalingen \$ 30.500.000 en aan rente \$ 175.568.000 naar de Unie heeft overgemaakt. (De totale bedragen, door Amerika in de gevengende 12 maanden van de diverse debiteurenlanden ontvangen, waren \$ 31.616.000 aan afbetalingen en \$ 200.700.000 aan rente). De politiek van Engeland is er op gericht, geheel aan zijn financieele verplichtingen te voldoen en tegelijkertijd het machtige handelscentrum der wereld te blijven. Doch hiervoor is het noodzakelijk, dat de Europeesche verhoudingen althans iets normaler worden. Het valt niet te ontkennen, dat de Regeering met alle kracht in deze richting stuurt, doch evenmin is het twijfelachtig, dat zij, door den drang der omstandigheden, zooals die zich nu eenmaal hebben ontwikkeld, hierin spoedig zal kunnen slagen. De gedrukte stemming aan de beurs te Londen is dan ook volkomen verklaarbaar. Gedurende de achter ons liggende week is hierbij nog gekomen het vooruitzicht op de vacantiedagen in verband met den Augustus bank-holiday, waardoor de omzetten ook nog geringer waren, dan anders wellicht het geval zou zijn geweest.

Voor Duitschland heeft de voorloopige mislukking van de goede bedoelingen der Engelsche Regeering het gevolg, dat men, zonder eenige zekerheid aangaande de regeling der schadeloosstelling en zonder vooruitzicht op een spoedige wijziging der actueele verhoudingen in het Ruhrgebied, moet trachten het zinkende schip van Staat vlot te houden. Met verschillende middelen tracht men dit doel te bereiken, middelen, die voor een deel veel te laat komen, voor een ander deel volkomen zonder effect blijven. Ten aanzien van de laatstgenoemde soort zij hier slechts gewezen op de deviezen-regeling, die een volkomen fiasco heeft geleden. De opheffing dier regeling, in het vorig overzicht reeds in het vooruitzicht gesteld, is thans een feit geworden. Hiermede is dan tenminste een einde gemaakt aan de fictie van lager koersen voor buitenlandsche betaalmiddelen in het eigen land dan over de grenzen. Hoe weinig men zich overigens in het vrije verkeer hieraan heeft gestoord, bewijst wel de verhouding tusschen goederen-prijzen en de officieel vastgestelde dollar-prijs. Volgens de berekeningen van de „Frkf.-Ztg.” was de officieele dollarkoers per einde Juni gestegen tot het 216.905-voud van den vredestijd, terwijl de goederen-prijzen waren geklommen tot het 286.248-voud van dit niveau. Men heeft derhalve in den handel ter deze rekening gehouden met den gedwongen lageren koers der buitenlandsche deviezen, zoodat het algemeen nuttig effect van de deviezen-regeling nihil is geweest. Thans tracht men in Duitschland wat orde op de zaken te stellen, o.a. door een disconto-verhooving tot 30 pCt. Indien dit niet beteekent een eerste stap tot veel drastischer rente-verhooving, zal ook deze maatregel geheel zonder uitwerking moeten blijven; men bedenke, dat in de open markt een rentevergoeding van 1 pCt. per dag, derhalve van 360 pCt. per jaar,

regel is geworden. Het is de vraag, of de Rijksbank het aandurft het mes zoo diep in de wonde te zetten; voorloopig lijkt dit niet waarschijnlijk. De komende goud-leening (een tweede poging om den chaos te bestrijden) bijv. wordt op de gewone voorwaarden beleenbaar gesteld, hetgeen dus wil zeggen een uitbreiding van de crediet-geving met voorloopig een extrapremie voor den crediet-nemer. Indien deze goud-leening dus al een succes zal worden — waaraan sterk wordt getwijfeld, gezien het resultaat der dollar-leening — zal het gunstig resultaat weder voor een goed deel worden geëlimineerd doordat de biljetten-circulatie in verband met de beleenings-mogelijkheid toch niet ingekrompen zal kunnen worden. Vervolgens zijn er onderhandeligen gaande omtrent het invoeren van goud-rekeningen en van renteberekening op goud-basis. Bij de zeer invloedrijke banken, die de plannen der Regeering tot nu toe vaak hebben doen falen, is het evenwel twijfelachtig of het tot een doorvoering zal kunnen komen, geheel afgescheiden van de kwestie of „überhaupt” van de voorgestelde projecten veel nut mag worden verwacht. In ieder geval echter schijnt men zich thans bewust te worden van de noodzakelijkheid, dat zeer ingrijpende maatregelen noodig zijn om een einde te maken aan de inflatie en aan de zeer ernstige gevolgen hiervan. Voorloopig heeft men in breede kringen der bevolking te dezen aanzien nog geen al te groot vertrouwen, getuige het feit, dat de effectenbeurs te Berlijn ook deze week weder het beeld van een stormachtige hausse te aanschouwen heeft gegeven. Koersverheffingen van boven het miljoen procent waren geen uitzondering meer.

De markt te New York was stil, vooral door het overlijden van President Harding, waardoor de beurs een dag gesloten was en de politiek ten aanzien van Europa nog minder vast omlind is geworden, dan tot nu toe reeds het geval was.

Ten o n z e n t heeft de markt evenmin groote sensaties gegeven, behalve dan dat sommige afdelingen zeer lusteloos gestemd zijn geweest. *Beloggingswaarden* hebben zich hieraan kunnen onttrekken; de variaties bleven hier beperkt en de stemming was over het algemeen vast.

		30 Juli	3 Aug.	6 Aug.	Rijzing of daling.
6	% Nederland 1922	101 $\frac{1}{8}$	101 $\frac{15}{16}$	101 $\frac{15}{16}$	+ $\frac{1}{16}$
5	% „ 1918	94 $\frac{3}{4}$	94 $\frac{1}{4}$	94 $\frac{1}{8}$	+ $\frac{1}{16}$
4 $\frac{1}{2}$	% „ 1916	92	92 $\frac{1}{8}$	92	—
4	% „ 1916	86 $\frac{1}{2}$	86	86 $\frac{1}{8}$	— $\frac{1}{8}$
3 $\frac{1}{2}$	% „	76 $\frac{1}{8}$	76 $\frac{1}{8}$	76 $\frac{1}{8}$	—
3	% „	67	66 $\frac{1}{8}$	66 $\frac{1}{8}$	— $\frac{1}{8}$
2 $\frac{1}{2}$	% Cert. N. W. S.	56 $\frac{1}{8}$	56 $\frac{1}{8}$	56 $\frac{1}{8}$	—
7	% Oost-Indië 1921	102 $\frac{1}{4}$	102 $\frac{1}{4}$	102 $\frac{1}{10}$	+ $\frac{1}{10}$
6	% „ 1919	99 $\frac{1}{10}$	99 $\frac{1}{10}$	99	— $\frac{1}{10}$
5	% „ 1915	94 $\frac{3}{4}$	94 $\frac{1}{8}$	94 $\frac{1}{4}$	— $\frac{1}{2}$
5	% Rusland 1906	3 $\frac{1}{2}$	—	—	—
4	% Rusl. bij Hope & Co.	3 $\frac{1}{10}$	3 $\frac{1}{10}$	3 $\frac{1}{10}$	—
4	% Japan 1899	67 $\frac{1}{8}$	68 $\frac{1}{4}$	69 $\frac{1}{2}$	+ 1 $\frac{1}{8}$
5	% Brazilië 1895	48 $\frac{1}{2}$	48 $\frac{1}{10}$	48 $\frac{1}{2}$	—
8	% San Paulo 1921	97	97	97 $\frac{15}{16}$	+ $\frac{1}{16}$
6	% Amsterdam 1920	100 $\frac{1}{4}$	—	—	—
7	% Rotterdam 1920	102 $\frac{1}{2}$	102	102	— $\frac{1}{2}$

Het sterkst is de markt voor *suikervwaarden* aangegrepen door de sensationele daling van de Cuba-noteeringen te New York en de hierop gevolgde ongeanimeerde houding van het Indische product. Een licht herstel kon weliswaar intreden, doch dit stond niet in verhouding tot de plaats gehad hebbende verliezen. De hoofdoorzaak hiervan moet worden gevonden in het feit, dat de verkoopdrang op de lagere prijzen — in verband met vele geforceerde liquidaties — veel sterker was dan de hierop gevolgde kooplust.

Ook de *petroleum-afdeeling* was lusteloos, met uitzondering van aandelen Geconsolideerde, die gezocht waren in verband met gunstige bedrijfsresultaten van de Astra Romana. *Rubber- en tabakswaarden* bleven nagenoeg onveranderd; de prijs van rubber in London fluctueerde slechts gering en de algemeene opinie omtrent de naaste toekomst bleef gunstig.

Binnenlandsche industriele waarden daarentegen moesten voor vele soorten een veer laten. De Deutsche concurrentie, tezamen met die van België, heeft hier invloed gehad.

	30 Juli	3 Aug.	6 Aug.	Rijzing of daling.
Amsterdamsche Bank	117 $\frac{1}{2}$	117	117 $\frac{1}{2}$	—
Incasso Bank	89 $\frac{1}{2}$	—	—	—
Koloniale Bank	144	138 $\frac{1}{8}$	140	— 4
Ned. Handel-Mij. cert.v.aand.	122 $\frac{1}{2}$	120 $\frac{1}{8}$	120 $\frac{1}{2}$	— 2 $\frac{1}{4}$
Rotterd. Bankvereniging	90 $\frac{1}{8}$	—	—	—
Amst. Superfosfaatfabriek	35	—	33	— 2
Van Berkel's Patent	37	32 $\frac{1}{2}$	33	— 4
Gouda Kaarsen	76	73 $\frac{1}{4}$	73	— 3
Holl. Draad- en Kabelfabriek	53 $\frac{1}{2}$	53 $\frac{1}{2}$	53 $\frac{1}{2}$	—

	30 Juli	3 Aug.	6 Aug.	Rijzing of daling.
Jurgens' Ver. Fabr. gew. aand.	46½	44¾	41½	- 4¼
" " pr. aand.	50½	56	50	- ½
Leerdam Glasfabrieken	30	31½	32¼	+ 2¼
Philips' Gloeilampenfabriek	240	231¼	—	- 8¼
Vereenigde Blikfabrieken..	98½	98¾	99	+ ½
Vereen.ChemischeFabrieken	35	33	—	- 2
Compania Mercantil Argent.	9½	6	6	- 3½
Cultuur-Mij. d. Vorstenland.	150½	141½	144	- 6½
Handelsver. Amsterdam	416	403¾	406¾	- 9¼
Handelsverg. Reiss & Co. . . .	26	24½	24½	- 1½
Int. Crediet- en Handelsverg. Rotterdam	171	—	173	+ 2
Linde Teves & Stokvis	60½	57½	57	- 3½
Tels & Co's Handel-Mij.	5	4¼	—	- ¾
Redjang Lebong Mijnb.-Mij.	104	101¼	103	- 1
Gecons. Holl. Petroleum-Mij.	109¾	117¼	121¼	+ 12
Kon. Petroleum-Mij.	333¼	324	328	- 5¼
Orion Petroleum-Mij.	—	—	—	—
Afgest. Aand.	24½	23	24½	—
Amsterdam-Rubber-Mij	146¾	143½	147	+ ½
Nederl.-Rubber-Mij.	74¾	—	—	—
Oost-Java-Rubber-Mij.	214¾	216	217	+ 2¼
Deli-Batavia Tabak Mij.	296	294	292½	- 3½
Deli-Maatschappij	275½	273½	277½	+ 2
Senembah-Maatschappij	242½	243¼	243½	+ ½

Scheepvaartfondsen bleven nagenoeg zonder handel en zonder koerswijzigingen.

	30 Juli	3 Aug.	6 Aug.	Rijzing of daling.
Holland-Amerika-Lijn	81½	80¼	80	- 1¼
" " „gem.eig.	72½	70¼	70¼	- 1¼
Hollandsche Stoomboot-Mij.	18½	18	20	+ 1½
Java-China-Japan-Lijn	64	-64	64	—
Kon. Hollandsche Lloyd	7	7	8	+ 1
Kon. Ned. Stoomb.-Mij.	51	52	—	+ 1
Konink.Paketaart-Mij.	108¾	—	109¾	+ 1
Maatschappij Zeevaart	54¾	—	—	—
Nederl. Scheepvaart-Unie . . .	106½	104¾	105½	- 1½
Nievelt Goudriaan	81	81	81	—
Rotterdamsche Lloyd	120	113¼	115½	- 4½
Stoomv.-Mij. „Nederland” . .	134½	133	132	- 2½
" " „Noordzee”	27½	—	—	—

De Amerikaanse markt gaf slechts geringe omzetten te aanschouwen; spoorwegwaarden bleven hier aangeboden.

	30 Juli	3 Aug.	6 Aug.	Rijzing of daling.
Americ. Smelting & Refining	59½	58½	—	- ½
Anaconda Copper	80½	80¾	83¾	+ 3½
Studebaker Corp.	102¾	104	102½	- ½
Un. States Steel Corp.	89½	88½	90	+ ½
Atchison Topeka	103	101½	101¼	- 1¼
Erie	11½	—	11½	+ ½
Southern Pacific	89	88¾	88½	- ½
Union Pacific	132½	131¾	130½	- 2½
Int. Merc. Marine orig. gew.	7	6½	6½	- ½
" " " „ pref.	24¼	23½	24½	- ½

De geldmarkt was kalm; prolongatie 3 a 3½ pCt.

GOEDERENHANDEL.

GRANEN. 7 Augustus 1923.

De afgelopen week heeft weinig verandering gebracht in de positie van de tarwe. De nog verdere ontvricting van den Duitschen wisselkoers heeft veroorzaakt, dat er van dien kant weinig of geen vraag bestond. Bovendien is het weder over heel Europa gunstig geweest, hetgeen op dit oogenblik van groot belang is. De omzet was ook daardoor niet van groote betekenis, omdat in de berichtsweek eenige Engelsche feestdagen vallen, terwijl bovendien op 3 dezer de Noord-Amerikaansche markten gesloten waren wegens het overlijden van President Harding.

De September-termijn te Chicago die op 31 Juli op 96½ sloot, eindigde op 6 Augustus op 96¾, nadat op den 1sten Augustus de prijs even tot 98¼ gegaan was; oorzaak van de betrekkelijke vastheid waren nog steeds de minder gunstige oogstberichten uit het Noordwesten der Vereenigde Staten betreffende de zomer-tarwe. Morgen zal er wederom een maandelijksch oogstbericht door Washington gepubliceerd worden, dat waarschijnlijk een verlaagde oogstgrading voor de zomer-tarwe zal aangeven.

Belangrijk zou het zijn spoedig ook meer definitieve cijfers betreffende den Canadeeschen oogst te vernemen. Intusschen is de zichtbare voorraad in de afgelopen week zeer aanzienlijk vermeerderd, hetgeen overigens in dezen tijd van het jaar niet anders dan normaal is.

Ook de berichten uit Argentinië en Australië zijn gunstig, zoodat er op het oogenblik weinig aanleiding bestaat een verhooging der prijzen van broodgraan te verwachten. Dit geldt evenzeer voor rogge, in welk artikel eveneens slechts weinig zaken tot stand kwamen, aangezien de meeste markten in Europa zich vergenoegden met eigen voorraden af te werken. Ook de roggeprijs bleef in de afgelopen week vrijwel onveranderd. Voor maïs liep de markt nog verder terug, althans voor La Plata-maïs.

De Noord-Amerikaansche markt handhaaft zich ver boven export-pariteit. De verschepingen van La Plata-maïs waren evenwel wederom ruim en zoowel op Engeland als op Antwerpen en Rotterdam bleven de prijzen regelmatig terugloopen. Sedert gisteren is de stemming evenwel beter en kwamen hier en daar kleine verhoogingen tot stand. Het aanbod van gerst kwam voornamelijk van Tunis en Marokko. De offertes van Rusland en den Donau zijn zeer schaarsch. Dit gaf de markt een standvastiger aanzien, ofschoon ten slotte de prijzen niet van betekenis konden verbeteren. Ook voor haver was het een kalme week met vrijwel geen verandering der prijzen. Voor lijnzaad bleef de toestand vrijwel onveranderd; de Argentijnsche prijzen bleven op en neer gaan, doch sluiten zeer prijshoudend. Ten gevolge der minder gunstige oogstberichten is ook de Noord-Amerikaansche markt hooger gesloten.

*Zie voor den staat volgende pagina.

SUIKER.

Al blijven schijnbaar de dagelijkse Amerikaansche noteringen de richting der overige suikermarkten aangeven, zoo valt niet te ontkennen, dat in den laatsten tijd het zwaartepunt der positie in Java lag.

Nadat houders van Javasuiker door verkoopen op de verschillende termijnmarkten, vooral te New York, deze markten gedemoraliseerd hadden, maakte zich de druk der groote afschepingen gedurende Juni en Juli van Java, die tot telkens lagere prijzen in eene onwillige markt aangeboden werden, zeer voelbaar. Ook op Java zelf werden vele houders van de thans in de afscheephavens binnenkomende suikers nerveus.

Onlangs werd bekend, dat Japansche en Chineesche suikerkoopers op Java in onderhandeling waren over de vorming eener combinatie, die ten doel had, den suikerprijs op Java op te houden, hetgeen dadelijk van invloed was op de prijzen. Intusschen is het echter tot dusver bij onderhandelen gebleven zonder resultaat en kon de prijs voor witte suiker op Java gedurende de afgelopen week terugloopen tot beneden f 14,— per picol.

In Amerika waren gedurende de afgelopen week slechts vier beursdagen en kon zich de termijnmarkt na eene inzinking van ongeveer 0,60 d.c. den vierden dag weer 0,25 d.c. herstellen. Spot Centrifugals liepen terug van 6,65 d.c. tot 6,03 d.c. Cubasuiker werd afgedaan tot 4,25 d.c. c.&f. New York, waartoe aan het einde der week koopers in de markt bleven.

Op Cuba werkt thans nog maar 1 fabriek en wordt eene totale productie van 3.620.000 verwacht.

De laatste Cuba-statistiek luidt als volgt:

	1923	1922	1921
	Tons	Tons	Tons
Weekontvangsten 30 Juli '23	10.883	68.195	18.273
Tot. sedert 1 Dec. '22-30 Juli '23	3.266.591	3.488.104	3.013.761
Aantal werkende fabrieken	1	13	4
Weekexport 30 Juli '23	27.599	85.800	42.450
Totale export 1 Jan.-30 Juli '23	2.742.910	2.848.441	1.602.255
Totale voorraad 30 Juli '23	523.687	650.164	1.410.886

De zichtbare voorraden zijn volgens C. Czarnikow Ltd. als volgt:

	1923	1922	1921
	Tons	Tons	Tons
Duitschland 1 Juni '23	656.000	308.000	381.200
Tsjechoslowakije 1 Juli '23	107.100	83.300	206.000
Frankrijk 1 Juli '23	108.700	60.400	70.200
Nederland 1 Juli '23	80.000	94.000	51.000
België 1 Juli '23	34.800	30.300	60.000
Engeland 1 Juli '23	393.800	368.100	407.400

	In Europa..	1.380.400	944.000	1.176.700
Vér. Staten v. N. Am. 28 Juli '23	124.000	233.300	104.500	
Cuba (alle havens) 28 Juli '23	523.700	650.100	1.428.900	
Totaal	2.128.100	1.827.500	2.710.100	

In Engeland daalde de termijnmarkt onder den invloed van groote liquidaties tot Sh. '23/- voor Augustus, om zich ten slotte weer tot Sh. 24/3 te herstellen. Voor December was de laatste notering Sh. 20/7½.

In ons land gaf de markt een dergelijk beeld te zien.

Noteeringen.							Locoprijzen te Rotterdam/Amsterdam.			
Data	Chicago			Buenos Ayres			Soorten	6 Augustus 1923	30 Juli 1923	7 Augustus 1922
	Tarwe Sept.	Maïs Sept.	Haver Sept.	Tarwe Aug.	Maïs Aug.	Lijnzaad Aug.				
4 Aug. '23	96 $\frac{3}{4}$	76 $\frac{3}{4}$	35 $\frac{1}{2}$	10,60	8,05 ¹⁾	20,75	Tarwe* ¹⁾	11,80	11,75	13,50
28 Juli '23	95 $\frac{3}{4}$	77 $\frac{3}{4}$	35	11,60	8,35	21,45	Rogge (No. 2 Western) ¹⁾	8,20	8,50	10,50
4 Aug. '22	108 $\frac{1}{2}$	62 $\frac{1}{8}$	33 $\frac{3}{4}$	12,15	8,15	20,30	Maïs (La Plata) ²⁾	180,—	180,—	208,—
4 Aug. '21	121 $\frac{1}{2}$	57 $\frac{1}{8}$	37 $\frac{3}{8}$	18,65	9,35	23,85	Gerst (48 lb. malting) . . . ²⁾	172,—	172,—	205,—
4 Aug. '20	235 $\frac{3}{4}$	142 $\frac{3}{4}$	71	22,—	9,05 ¹⁾	24,45 ¹⁾	Haver (38 lb. White cl.) . . ¹⁾	9,—	9,10	10,—
20 Juli '14	82	56 $\frac{3}{8}$	36 $\frac{1}{2}$	9,40	5,38	13,70	Lijnkoeken (Noord-Ameri- ka van La Plata-zaad) ¹⁾	10,70	10,85	14,—
							Lijnzaad (La Plata) ³⁾	405,—	413,—	456,—

1) Sept.

1) p. 100 KG. 2) p. 2000 KG. 3) per 1960 KG.
*) Nr. 2 Hard/Red Winter Wheat.

AANVOEREN in tons van 1000 KG.

Artikelen.	Rotterdam			Amsterdam			Totaal	
	29 Juli/4 Aug. 1923	Sedert 1 Jan. 1923	Overeenk. t/jdoak 1922	29 Juli/4 Aug. 1923	Sedert 1 Jan. 1923	Overeenk. t/jdoak 1922	1923	1922
Tarwe	32.020	445.176	616.477	—	31.086	26.976	476.262	643.453
Rogge	2.170	279.463	125.291	—	485	—	279.948	125.291
Boekweit	115	9.937	9.555	—	—	—	9.937	9.555
Maïs	13.497	352.059	632.553	1.822	50.277	69.765	402.336	402.318
Gerst	11.015	128.217	88.634	—	7.062	3.597	135.279	92.231
Haver	2.134	50.069	79.212	—	533	50	50.602	79.262
Lijnzaad	2.580	85.680	94.893	504	40.156	58.480	133.836	153.373
Lijnkoek	4.014	133.514	74.725	—	—	1.547	133.514	76.272
Tarwemeel	3.306	51.451	32.647	—	3.864	4.954	55.315	37.601
Andere meelsoorten	—	1.344	6.222	—	—	2.615	1.344	8.837

Na van f 27,— tot f 24,— teruggelopen te zijn, sloot de Augustus-termijn op f 25 $\frac{1}{4}$, en November/December op f 22 $\frac{1}{4}$ na f 22,—. De omzet op de Amsterdamsche markt beliep de afgelopen week 4250 tons. In stoomende en aangekomen Javasuiker werd nog het een en ander gedaan, doch het grootste gedeelte van de voor Nederland bestemde ladingen werden naar andere havens, zooals Marseille en Noordelijke havens gedirigeerd.

NOTEERINGEN.

Data	Amsterdam per Aug.	Londen			New York 96 p Ct. Centrifugals
		Tates Cubes No. 1	White Java f.o.b. per Aug.	Amer. Granulated c.t.f. Aug.	
2 Aug. '23	f 24 $\frac{5}{16}$	Sh. 60/9	Sh. 21/-	Sh. 32/- ¹⁾	\$ 6,03 ²⁾
26 Juli '23	„ 27 $\frac{3}{8}$	61/9	21/-	32/- ¹⁾	6,97
2 Aug. '22	„ 26 $\frac{7}{16}$	58/9	20/6	24/7 $\frac{1}{2}$	5,36
2 Aug. '21	„ 35 $\frac{3}{4}$	65/-	21/-	31/-	4,86
4 Juli '14	„ 11 $\frac{13}{32}$	18/-	—	—	3,26

1) Nom. 2) Laten.

KATOEN.

Marktbericht van de Heeren Sir Jacob Behrens & Sons, Manchester, d.d. 1 Augustus 1923.

Prijzen van Amerikaansche katoen zijn dit seizoen het hoogst geweest op 12 Juni, toen middling loco 17.13 noteerde. Sedert zijn prijzen geregeld gedaald en was de noteering voor loco op 30 Juli 13.43 d. hetgeen nog 33 punten hooger is dan de laagste noteering voor den 1922/23 oogst op 10 Augustus 1922. De meeningen omtrent den waarschijnlijksten prijsloop van ruwe katoen loopen nog al uiteen, maar de daling is hoofdzakelijk het gevolg van de kleinere verkoopen aan de industrie, doordat de meeste fabrieken nog „korteren tijd” werken terwijl men ook goede verwachtingen heeft van het te verwachten Bureaubericht. Prijzen van voorradige katoen gaan achteruit en tegen termijncontracten werden gisteren zelfs 17.000 balen aangediend daar houders prefereren thans te liquideeren in plaats van deze katoen langer aan te houden, zoodat prijzen dan ook over het algemeen zeer belangrijk zijn gedaald. Egyptische katoen blijft vast en de vraag is bevredigend.

De verkoopen van Amerikaansche garens zijn zeer gering. Enkele Spinners verkoopen nog al wat, maar over het algemeen blijft de omzet onvoldoende en nemen koopers door de daling van katoenprijzen liever een afwachtende houding aan. Er zijn enkele aanvragen voor Indië aan de markt, die in sommige gevallen tot zaken hebben geleid. Ook voor Egyptische garens blijft de vraag gering, hoewel enkele partijen 70/80 medio voor Indië verkocht zijn en er ook wat vraag naar fijne garens bestaat. Voor getwijnde garens blijft de vraag gering en de positie voor fabrikanten van deze soort is slechter dan ooit.

Na de daling van katoenprijzen is de vraag naar gedrukte

en gebleekte goederen voor de Indische markt wel verbeterd en zijn er veel aanvragen aan de markt. Hoewel biedingen over het algemeen te laag zijn schijnt er wel kans tot zaken te komen, indien katoenprijzen tenminste niet verder dalen. Tot nu toe zijn er dan ook slechts weinig orders tot stand gebracht, doch er zijn wel teekenen dat de vraag naar manufacturen bona fide is, zoodat de toestand waarschijnlijk wel zal verbeteren indien er slechts wat meer vertrouwen in de tegenwoordige prijzen komt.

KOFFIE.

(Mededeeling van de Makelaars G. Duuring & Zoon, Koffi & Witkamp, Leonard Jacobson & Zonen en G. Bijdeling).

Noteeringen en voorraden.

Data	Rio		Santos		Wisselkoers
	Voorraad	Prijs No. 7	Voorraad	Prijs No. 4	
4 Aug. 1923	828.000	19.475	1.305.000	19.500	5 $\frac{13}{32}$
28 Juli 1923	1)	1)	1)	1)	1)
21 „ 1923	884.000	17.025	1.273.000	18.000	5 $\frac{7}{16}$
4 Aug. 1922	1.804.000	15.450	2.569.000	18.800	7 $\frac{13}{32}$

Ontvangsten.

Data	Rio		Santos	
	Afgelopen week	Sedert 1 Juli	Afgelopen week	Sedert 1 Juli
4 Aug. 1923	92.000	388.000	203.000	846.000
4 Aug. 1922	63.000	302.000	206.000	547.000

1) Feestdag.

Statistiek der firma G. Duuring & Zoon.

Zichtbare voorraad op 1 Augustus 1923 in duizenden balen.	1923	1922	1921	1920	1919
Voorraad in Europa . .	1.840	2.463	1.997	2.220	2.470
Stoomend (Brazilië . .	421	478	633	275	758
n. Europa (Oost-Indië .	12	7	52	—	83
	2.273	2.948	2.682	2.495	3.311
Voorraad Ver. Staten	797	1.124	1.761	1.783	914
Stoomend } naar } Ver. Staten }	237	229	430	543	648
	3.307	4.301	4.873	4.821	4.873
Voorraad in Rio	890	1.819	1.351	322	628
„ „ Santos	1.342	2.481	2.932	1.567	4.714
„ „ Bahia	11	13	36	19	10
Totaal	5.550	8.614	9.192	6.729	10.225
Op 1 Juli	5.340	8.369	8.700	6.750	10.336

THEE.

(Opgave van den makelaar J. van Eck.)

Bericht van den afloop Theeveiling op 26 Juli 1923.

Aanbod in veiling bestond uit:

Heden:

10647,	272/2,	20/4 kn.	Java thee
5658,	486/2,		„ Sumatra thee
1141,			„ voor reken. belanghebb.
	96/2,		„ China thee
172,	278/2,		„ voorg. veilingen

Totaal.. 17618, 1132/2, 20/4 kn. thee.

27 Juli 1922:

13785,	338/2,	20/4 kn.	Java thee
658,			„ Sumatra thee
619,			„ voorg. veilingen

Totaal.. 15062, 338/2, 20/4 kn. thee.

Aanbod 1 Januari jl. tot heden:	1922	1921
Java thee	93486 kn.	89351 kn. 177189 kn.
Sumatra thee	34525 „	19728 „ 7697 „
Voor rek. belangh.	4496 „	4480 „ 1482 „
Totaal	132507 kn.	113559 kn. 186368 kn.
Gem. per veiling..	13251 „	11356 „ 18637 „
China thee	11924/2 „	100/2 „

Bij een vaste stemming was het verloop vrij onregelmatig. De Java Oranje Pecco's moesten veelal iets lager worden gegund, waarbij een enkel partijtje, even mooi als in vorige veiling, doch minder van smaak, niet onbelangrijk. Daarentegen brachten vele Pecco's en Pecco Souchon's van 2 tot 4 cts meer op, uitgezonderd die theeën waarvan de kwaliteit veel te wenschen liet.

De goede Sumatrabladtheeën bedongen vorige prijzen en iets daarboven, doch op de theeën waarvan smaak en afwerking te wenschen lieten waren de biedingen lager.

Gebroken Oranje Pecco, zoowel Java als Sumatra, waren over het geheel iets lager, de goede middenkwaliteit Gebroken Pecco, hoewel iets onregelmatig goed prijshoudend. Voor Dust, Fannings, Gebroken thee en Bohea was een goede vraag en vele werden iets hooger betaald.

Onmiddellijk na veiling kwamen nog vele afdoeningen tot stand.

Uitgezonderd No. 3222 werd de China thee in hoofdveiling eenige centen boven taxatie verkocht, in naveling gedeelte afgedaan.

De volgende veiling zal worden gehouden op Donderdag 30 Augustus e.k.

NEDERLANDSCH-INDISCHE THEE.

(Opgave Pakhuismeesteren van de Thee.)

(Herleid tot 1/1 Kisten.)

Voorraad 30 Juni 1923	38.892
Sedert aangevoerd	19.883
	58.775
Sedert afgeleverd	19.432
Voorraad heden	39.343
Waarvan in de eerste hand	7.906

Amsterdam, 31 Juli 1923.

RUBBER.

Ofschoon de stemming in de afgelopen week iets beter was, zijn de prijzen vrijwel op hetzelfde niveau gebleven. Van Amerikaansche zijde wordt nog steeds zeer weinig belangstelling getoond, terwijl de producenten op hoogere prijzen houden. Omzetten bleven dan ook zeer beperkt. De slotnoteeringen zijn:

- einde voorafgaande week:

Prima Crêpe	Augustus	79½ ct.	80½ ct.
„	September	80 „	80½ „
„	Oct./Dec.	82 „	83 „
Smoked Sheets	Augustus	80 „	80½ „
„	September	80½ „	81 „
„	Oct./Dec.	83 „	83½ „
6 Aug. 1923.			

KAPOK.

(Opgave van de Makelaars Gebr. van der Vies, Amsterdam.)

Kapokstatistiek op 31 Juli 1923.

Importeurs:	Voorr.	Aanv.	Verk.	Voorr.
	1 Jan. 1923	tot 31 Juli	tot 31 Juli	op 31 Juli
H. G. Th. Crone.....	—	3191	3131	60
Edgar & Co.....	—	728	728	—
Van Eeghen & Co.....	—	1964	1964	—
N.V. Handel en Cultuur Mij. v/h. Smidt & Amez q.q. Edgar & Co's Handel				
Mij. Soerabaja	273	1305	1476	102
Van Heekeren & Co.....	—	659	659	—
Hoving & Beer.....	72	210	282	—
Int. Hand. & Crediet Mij.	—	1248	1248	—
Koning, Teves & Co.....	—	842	842	—
Landb. Mij. „Geboegan”...	16	143	159	—
Maintz Producten Handel.	—	247	247	—
Mirandolle, Voñte & Co...	314	4905	5182	37
W. Tengbergen & Co.....	—	290	290	—
Zweedsche Oost-Ind. Cie..	—	529	529	—
Weise & Co.....	444	2620	755	2309
Order.....	82	6188	6270	—
	1201	25069	23762	2508

STEENKOLEN.

Sinds ons laatste rapport zijn de prijzen op alle markten constant teruggelopen. De nootkolen zijn de eenige, die nog eenige vastheid vertoonen, hetwelk in hoofdzaak verorzaakt wordt door afwezigheid van elke vraag voor de grove kolen. De daling is het meest markant in het Durham-district, dat, zooals bekend, van de laatste groote stijging het meest geprofiteerd heeft. De prijzen voor gewone stoomkolen in dat district zijn nu zóó, dat het twijfelachtig is of Amerika zijn kolen even goedkoop hier op de markten kan brengen, zelfs bij de meer dan lage vrachten van het oogcnblik.

De prijzen zijn als volgt:

Northumberland Ongezeefde	f 16,15.
Durham Ongezeefde	„ 17,25.
Cardiff Ongezeefde	„ 18,50.
Schotsche Gezeefde	„ 16,75.
Yorkshire Gewasschen Doubles	„ 19,25.
Gietcokes	„ 40,25.

Alles per ton van 1000 KG., franco Rotterdam/Amsterdam. Markt lusteloos.

7 Augustus 1923.

METALEN.

Loco-Noteeringen te Londen:

Data	Koper Standaard	Koper Electrolytisch	Tin	Lood	Zink
3 Aug. 1923..	64.10/-	71.15/-	181.10/-	24.-/-	31.5/-
30 Juli 1923..	65.15/-	72.10/-	185.-/-	24.7/6	31.12/6
23 „ 1923..	65.12/6	72.15/-	186.12/6	24.10/-	30.5/-
16 „ 1923..	64.17/6	72.15/-	178.17/6	24.-/-	28.12/6
8 Aug. 1922..	65.5/-	71.10/-	161.15/-	25.2/6	31.12/6
20 Juli 1914..	61.-/-		145.15/-	19.-/-	21.10/-

VERKEERSWEZEN.**VRACHTENMARKT.**

Sinds ons overzicht van de vorige week is er in de vrachten zeer weinig wijziging gekomen en dezelfde cijfers gelden ongeveer overal. Er zijn zeer weinig zaken tot stand gekomen door de bank-holiday in Engeland, welke zich reeds in den loop van verleden week deed gevoelen. De dood van President Harding was in de Vereenigde Staten ook aanleiding om de kantoren te sluiten.

7 Augustus 1923.

GRAAN.

Data	Petrograd Londen, R'dam	Odessa Rotterdam	Atl. Kust Ver. Staten		San Lorenzo	
			Rotterdam	Bristol Kanaal	Rotterdam	Engeland
30 J.-3 Aug. 1923	—	16/- ²	2,13 ¹	—	20/3	20/3
23-28 Juli 1923	—	15/6 ²	2,15 ¹	—	20/10	20/10
31 J.-5 Aug. 1922	—	—	11½ ³	2/9	23/-	23/-
1-6 Aug. 1921	—	—	5/6	5/6	—	46/3
Juli 1914	11 d.	7/3	1/11¼	1/11¼	12/-	12/-

¹) \$ per ton kolen. ²) Per ton d.v. ³) Am, cents per 100 lbs.

KOLEN.

Data	Cardiff				Oostk. Engeland	
	Bordeaux	Genoa	Port Said	La Plata Rioler	Rotterdam	Gothenburg
30 J.-3 Aug. '23	5/10	9/4 $\frac{1}{2}$	10/7	14/6	5/1 $\frac{1}{2}$	6/1 $\frac{1}{2}$
23-28 Juli '23	6/3	9/5 $\frac{1}{2}$	10/7	14/6	5/4	5/9.
31 J.-5 Aug. '22	6/9	12/1	13/9	15/-	5/5 $\frac{1}{2}$	7/3
1-6 Aug. '21	8/5	17/6	16/6	14/-	7/4	10/-
Juli 1914	fr. 7,-	7/-	7/3	14/6	3/2	4/-

DIVERSEN.

Data	Bombay West Europa (d.w.)	Birma West Europa (rijst)	Vladivostok West Europa	Chili West Europa (salpeter)
30 Juli-3 Aug. 1923..	23/6	30/-	35/-	35/-
23-28 Juli 1923..	25/-	30/-	35/-	35/-
31 Juli-5 Aug. 1922..	18/-	25/-	35/-	34/-
1-6 Aug. 1921..	32/6	60/-	—	—
Juli 1914..	14/6	16/3.	25/-	22/3

RIJNVAART.

Week van 29 Juli—4 Augustus 1923.

De aanvoeren van kolen voor den Rijn namen toe. Ook kwamen er eenige ertsbooten binnen.

De beschikbare scheepsruimte bleef schaarsch; zoodat zich ten gevolge van de groote navraag een voortdurend gebrek aan schepen deed gevoelen.

De daghuur varieerde voor Hollandsche schepen van 3 $\frac{1}{4}$ —4 cents, terwijl voor Duitsche schepen 2 $\frac{1}{2}$ —3 cents betaald werd.

De waterstand bleef vallend, zoodat gemiddeld op 2.10—2.15 M. afgeladen werd.

Het sleeploon werd in doorsnee genoteerd volgens het 65-cents-tarief.

INKLARINGEN.
VLISSINGEN.

Landen van herkomst	Juli 1923		Juli 1922	
	Aantal schepen	M ^s .	Aantal schepen	M ^s .
Binnenl. Havens	1	5.520	1	8.240
Groot-Brittannië	32	258.095	33	258.102
Zweden	1	1.368	—	—
België	1	268	—	—
Portugal ¹⁾	1	542	—	—
Levant ²⁾	3	1.584	3	1.858
Totaal	10	5.344	7	4.054
Nationaliteit.				
Nederlandsche ..	49	272.721	44	272.254
Britsche	34	255.785	34	265.552
Duitsche	5	5.139	3	3.896
Duitsche	4	8.877	—	—
Belgische	6	2.920	7	2.806
Totaal	49	272.721	44	272.254

¹⁾ Bijleggers. ²⁾ Sleepbooten. (Barend Stofkoper & Co.)

DELFIJL.

Landen van herkomst	Juli 1923		Juli 1922	
	Aantal schepen	N. R. T.	Aantal schepen	N. R. T.
Binnenl. havens.	—	—	1	215
Groot-Brittannië	9	6.508	4	3.149
Duitschland	14	1.446	6	460
Zweden	11	2.574	11	2.083
Rusl.-Witte Zee.	—	—	1	828
Finland	6	2.373	7	1.432
Midden-Amerika	1	3.364	—	—
Totaal	41	16.265	30	8.167
Nationaliteit				
Nederlandsche ..	18	3.894	14	4.228
Britsche	2	1.079	1	684
Duitsche	15	3.951	9	1.567
Noorsche	—	—	1	828
Belgische	1	3.169	—	—
Zweedsche	3	767	5	860
Deensche	1	41	—	—
Vereen. Staten ..	1	3.364	—	—
Totaal	41	16.265	30	8.167

(A. van Dijk.)

IJMUIDEN.

Landen van herkomst	Juli 1923		Juli 1922	
	Aantal schepen	N. R. T.	Aantal schepen	N. R. T.
Binnenl. havens.	9	7.544	13	18.996
Groot-Brittannië	101	69.610	107	67.561
Duitschland	47	64.851	32	54.824
Noorwegen	4	3.939	4	1.742
Zweden	16	9.048	22	15.686
Denemarken	8	9.588	10	3.895
Rusl.-Oostz.hav.	8	8.256	—	—
Finland	44	30.629	35	28.135
België	10	11.193	5	9.680
Frankrijk	6	5.615	3	1.586
Spanje	5	3.883	4	5.585
Portugal	3	3.563	1	927
Italië	—	—	2	1.894
Oostenr.-Hong, Griekenland ..	1	630	2	2.154
Rusland-Zw. Zee	1	2.689	—	—
Roemenië, Bulg.	2	2.252	—	—
And. Midd. Zeeh.	4	3.625	3	4.143
Senegal, Dakar	1	1.794	2	2.580
Ov. Westk. Afrika	1	2.128	—	—
Oostkust Afrika.	1	2.969	1	3.646
Ned. Oost-Indië.	9	39.931	10	41.836
And. Aziat. hav.	1	4.914	—	—
Vereen. Staten ..	4	11.919	—	—
Midden-Amerika	—	—	4	15.038
Ned. West-Indië- Ned. Antillen.	7	15.203	5	9.648
Brazilië	—	—	1	5.128
Argent., Urug...	3	18.209	2	7.569
Chili	2	4.504	1	2.726
Totaal	298	339.486	269	304.979
Periode 1 Jan.— 31 Juli	1.817	2.084.787	1.635	1.811.921
Nationaliteit				
Nederlandsche ..	124	200.235	119	167.162
Britsche	64	55.722	63	46.542
Duitsche	85	51.302	41	30.723
Noorsche	9	10.742	13	9.924
Zweedsche	9	5.418	15	9.962
Deensche	2	2.162	9	8.700
Vereen. Staten ..	2	8.197	7	29.876
Andere	3	5.708	2	2.090
Totaal	298	339.486	269	304.979

(Vereenigde Scheepsagenturen van Halverhout & Zwart en Zurmühlen & Co.)

INSTITUUT VOOR ECONOMISCHE GESCHRIFTEN.

Verschenen:

Bedrijfsleven en de strijd tegen de Armoede in Nederland

door Dr. CH. A. VAN MANEN.

Prijs ingenaaid f 3,— Gebonden f 4.75.

Voor leden der Vereeniging en geabonneerden op het Weekblad wordt dit werk beschikbaar gesteld tegen den prijs van

f 2,50 ingenaaid en f 4,— gebonden.

Bestellingen richt men tot het Secretariaat van het Instituut, Pieter de Hooghweg 122, onder gelijktijdige remise per postwissel of op postcheque en girorekening No. 8408, Rotterdam.